

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

08 OCT 2010

ՅԵՒ ՀԵՐԵՍԻՍԻՆՈՒԹԻՒՆ
ԴԱԻԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՆՈՐ ՓՈՒՆԶ

ՀԱԻԱՔԱԾՈՅ

ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԼԵԶՈՒԷ

ԱՐՁԱԿ ԵՒ ՈՏԱՆԱԲՈՐ

ՆՈՒՆԱԿՆ ԿԱՐԳԵՐՈՒ ՀՍՊՈՐ

Ա. ԳՈՒԼԻՍ
1903

ՏՊԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՍՏՂՍՆԵՆ
Կապսա, Գուրաբնու խան, քիւ 7

491.99-8
7-23

معارف نظارت جلیله سنک و مطبوعات داخیه
نومروی و فی ۹ کانون ثانی ۳۱۸ تاریخلو رخصه

8219

491.99-8

2-23

1-1

Գ Ա Ի Թ Ե Ա Ն Հ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

08 OCT 2010

Ծավալի 2

120 06 / 09

Հ Ա Ի Ա Ք Ա Ծ Ո Յ

Ա Շ Խ Ա Ր Հ Ի Կ Լ Ե Ձ Ո Ւ Է

Ա Ր Ձ Ա Կ Ե Ի Ո Տ Ա Ն Ա Ի Ո Ր

Ն Ա Կ Ն Ա Կ Ո Ն Կ Ա Ր Գ Ե Բ Ո Ւ Հ Ս Մ Ա Ր

Տ Պ Ա Գ Բ Ո Ւ Թ Ի Ն Ս Ա Գ Ա Ն Ա Ր

Կալաթա, Գուրուկու խան, քիւ 7

1903

29 MAR 2013

Ե Ր Կ Ո Ւ Խ Օ Ս Ք

Նոր ծրագիրով ու նիւթերով հաւաքածու հրատարակելու պէտքը ժամանակին հետ զգալի կ'ըլլայ. ասոր մէջ է արդէն, առաջդիմութեան նշանը: Դաստիարակութեան, ուսուցման դրութիւններ՝ էապէս անփոփոխ նպասակի մը ձգտելով հանդերձ՝ ենթակայ են յաւէ բարեփոխումի եւ յեղափոխումի, եւ՝ թէպէտ ամէն նոր բան անհրաժեշտաբար նաեւ օգտակար է չի կրնար ըսուիլ, բայց ուժիմ դաստիարակ մը գիտ նպաստ մը հաղել ամէն ձեռնարկէ որ ժամանակին պահանջումներուն յարմար ձեւով մը երեւան կը բերուի:

Այս հանգամանքով օժտուած կը կարծենք նաեւ ներկայ Հաւաքածուն, որ տեսակ տեսակ առաւելութիւններ կ'ընծայէ.

1. — Մանկական մասաղ միտքերու յարմար նիւթեր կը պարունակէ, իմաստով շատ պարզ եւ դիւրընթել: Դաստատուն, սակայն, պէտք չէ զանց ընէ *բացատրուած ընթերցումի* դրութիւնը, եթէ կ'ուզէ արդիւնատուրէ իր խնամքն ու տղոց ջանքերը:

Ուսման քանակին ընթերցումն է ըսուած է: Ես պիտի աւելցնէի նաեւ՝ *բացատրուած ընթերցումը* որուն նպատակն է տղուն սիրելի եւ ախորժելի ընել կարգացածը. եւ յայտնի է թէ ախորժելի ընթերցումն է որ օգտակար ու տպաւորիչ կ'ըլլայ: Այն բացատրութիւնները զորոնք դաստատուն կու տայ ընթերցանութեան ասեմ, այն հարցախորձերը, հրահանգները, լեզուի՝ բառի՝ ոճի՝ իմաստի եւ այլ վարժութիւնները, որոնցմով համեմել կը պարտի ան իր աւանդած դասը, զուարեւալի գրադումի մը եւ տեսակ մը վայելի պէտք տղան կը հրապուրեն, անոր միտքը կը լրացնեն իրենց անհատական զգացման գործը ազգակ մը պիտի ըլլայ նախ, եւ ապա, հասուն տարիքին մէջ ալ, կեանքի թէ՛ ուրախութեան եւ թէ՛ տխուրութեան վայրկեաններուն, օգտակար ժամանակ ու սփոփանք միանգամայն:

Ուրեմն, ուսուցիչ բարեկամներս, հոգ տարէք ընթերցումը սիրելի եւ հանելի ընել ձեր սանիկներուն. ասով իրենց ընծայելէ գորգացման բանալին, որ ապագային, իրենց համար օրհնութեան եւ մխիթարութեան միջոց մը պիտի ըլլայ:

2. — Դպրով լեզուին, անոնք որ կը հետեւին մեր լեզուական ուղ-

4497-2010

դուրեան եւ մեր դասագիրքերուն, պիտի հասկնան անուշ քէ այս գիրքն ալ մեր միւս հրատարակութիւններուն յասուկ եղող լեզուական դրօշմը կը կրէ. պարզ՝ նոյն իսկ մանկական ոն մը, դիւրա՛նասկնալի բառեր ու ձեւեր, որոնք բնագիրը շուտ իւրացնելու պիտի նպաստեն: Եւ արդէն՝ արտասանութեան՝ (հասուած մը զոց սորվիլ եւ ապա բերանացի զրուցելուն) նպասակն է բնագրին գեղեցիկ զաղափարները ներշնչել զոն եւ զայն մախուր ոնի ու լեզուի ընտելացնել (*):

Ժամանակին հետ առաջ երթալ՝ նաեւ ուսուցման եղանակներու համար, միտ հետաքրքիր միտքով մը բախանցել այն դիւրուսոյց, հաճելի ու շինիչ ոգիին, զոր կը ջանանք մեր դասագրքերէն անպակաս ընել. վերջապէս՝ մանկավարժական հնարքներէ՝ օգտուիլ գիտնալ՝ հետեւելով մեր դասընթացներուն, կը հաւատանք քէ ասոնք միջոցներ են որոնցմով կրնան արդիւնաւոր ըլլալ մեր ուսուցիչ բարեկամները՝ քէ՛ իրենց անձին համար եւ քէ իրենց խնամքին ենթարկուած մասալ մանկութեան համար:

2 Ապրիլ 1903

ՍՄԲԱՏ ԴԱԽԹԵԱՆ

(*) Բերանացի ուսուցման վրայ «Թեղադրութիւններ դրած ենք ԾԱՂԿԱՔԱՂ հաւաքածուին սկիզբը՝ ԴԱՍՏՈՒՆԵՐՈՒՆ ուղղուած յատիկին մէջ:

Հ Ա Ի Ա Ք Ա Ծ Ո Յ

ԱԾԽԱՐՀԻԿ ԼԵԶՈՒԷ

1. Ո՞Վ Է ԱՍՏՈՒԱԾ

Երկիրն ինձի հարցուց՝
 «Ո՞վ է՝ ո՞վ Աստուած:
 — Ա՛ն որուն բարիքով
 Աշխարհ է լեցուած.
 Ա՛ն որ միակ քայլով
 Կը չափէ անհունն,
 Եւ որմէ Արեւն ալ
 Կ'առնէ իր շողիւն:

* * *

Ա՛ն է որ ըստեղծեց
 Երկիրն ու երկինք.
 Ա՛ն է որուն մենք միշտ
 Փառք տալ կը պարտինք.
 Ա՛ն՝ որ չունի բընաւ
 Ո՛չ ծիր, ո՛չ սահման՝
 Որ տիեզերքին մէջ
 Կարգեց ամէն բան:

* * *

Մէ՛կ ակնարկովն անի
 Յոյացուց Լոյսը ,
 Մարդ էակին շնորհեց
 Ըստփոփող Յոյսը :
 Ու Սէրն ալ հաստատեց
 Մարդուս սրբտին մէջ
 Ինք որ անհուն սիրոյ
 Հընոցն է անշէջ :

* * *

Ինք՝ աղբիւր բարութեան ,
 Արեգակն արդար՝
 Օրհնե՛նք իր սուրբ անունն
 Գովե՛նք անդադար :

2. ԶԱՏԿԻ ՏՕՆԸ

Զատիկը Քրիստոսի Յարութեան տօնն է եւ ուրախութեան օր մը՝ բոլոր Քրիստոնեաներուն համար: Առտուն կանուխ եկեղեցիին զանգակները կը հնչեն: Ամէն մարդ իր ամէնէն գեղեցիկ արգուզարդովը հագուած շքուած՝ ազօթելու կ'երթայ Աստուծոյ: Եկեղեցիին խորանն ալ իր ամէնէն շքեղ զարդարանքովը կը փայլի: Ճրագներ, շղարշներ, ծաղիկներ լեցուն են տաճարին մէջ: Քրիստոնեաներուն սեղանը կը զարդարուի կարմիր հաւկիթով եւ ուրիշ ուտելիքներով զորոնք կը ճաշակեն քառսունըութ օր պահեցողութենէ ետք:

3. ԳԱՐՈՒՆ

Կարօտ ենք տեսքիդ , աներման գարուն ,
 Շուտ եկուր , մեզի բե՛ր ծաղիկ սիրուն .
 Բե՛ր պայծառ արեւ , բե՛ր տաքուկ օրեր ,
 Ճըլուլլող թռչուն , բե՛ր կանաչ դաշտեր :

Բայ՛ մեր դռները , բայ՛ մեր պատուհան ,
 Թող բացուին՝ ծաղկին վարդ , մեխակ , շուշան :
 Փակուած սենեակէն ելլե՛նք , աղատի՛նք ,
 Կանաչ դաշտ երթանք , խաղա՛նք , գըլլորուի՛նք :

Կեանքի գարունն է մանկուրդները . գիտցի՛ր
 փայլելոյ ակնուր ակնուր հաճոյքները :

4. ԶՈՒՐ

(ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՅՑ ՏԱՐՐԵՐ)

Զուրը շատ օգտակար հեղուկ է , ծարաւնիս կ'անցընէ , կը մաքրէ , երկիրը կ'ուռօգէ եւ կ'արգասաւորէ , կրակը կը մարէ , ազօրիք կը դարձընէ :

Զուրը կը սառի եւ կ'ըլլայ պինդ մարմին , կամ տաքութեամբ շոգի կ'ըլլայ :

Ամպը , գոլորշին , մառախուղը , անձրեւը , ձիւնը , կարկուտը , սառոյցը , շոգին եւ ցօղը ջուր են :

Ձուրերը հաւարուելով կը կազմեն աղբիւր ,
առու , վտակ , գետ , լիճ , ծով , ովկիանոս :

Եթէ ջուր չկենայ , մարդիկ ու բոյսեր չեն
ապրիր . իսկ երբ շատ ըլլայ , գետերը յորդելով
կողովներն դաշտերն ու կը փճացնեն հունձքերը :

Ձորը գայ ջաղացքն աղայ .
Խեղքն ուտէ եղէ իսաղայ :

Ե. ՏՂԱՆ ԵՒ ԸՆԶՈՒՂՏ

(Ա Ռ Ա Կ)

Տղային մէկը

Իր կեանքին մէջը

Ընձուղտ ըսածըդ չէր տեսած ,

Օր մը դիմացն ելաւ յանկարծ .

Խեղճին վախէն լեղին փրթաւ :

Յետոյ նորէն երբոր տեսաւ ,

Սիրտն այնքան չդողաց :

Երբորդ անգամ երբ դէմն ելաւ ,

Ընձուղտին հետ երկայն խաղի ալ մնաց :

Թ. ՔՈՂՈՄԱՅՈՍ ՈՒ ՀԱՒԿԻԹԸ

Քոլոմպոս օր մը կը ճաչէր քանի մը Սպա-
նիացիներու հետ : Ասոնք նախանձելով անոր փառ-
քին վրայ , կը ջանային անոր արժանիքը պակսե-
ցընել : „Ամերիկան գտնելը , կըսէին , դժուար բան
մը չէր , կը բաւէր անոր վրայ խորհիլ :“

Քոլոմպոս , առանց պատասխան տալու , հաւ-
կիթ մ'առաւ եւ կոչնականներուն դառնալով՝ ը-
սաւ անոնց . „Ձենէ ո՞վ կրնայ այս հաւկիթն իր մէկ
ծայրին վրայ կեցընել :“

Ամէն մարդ կը փորձէ , բայց ո՛չ մէկը կը յա-
ջողի : Ան ատեն Քոլոմպոս հաւկիթը կ'առնէ , թե-
թեւապէս կը դարնէ զայն իր պնակին , և հաւկի-
թը հաւասարակշռութեան մէջ կը մնայ : Իսկոյն
ամէնքն ալ կը սկսին պոռալ . „Դժուար բան մը
չ'էր ատ“ :

— ձգմարիտ է , կը պատասխանէ Քոլոմպոս ,
բայց պէտք է առաջուց խորհէիք :“

Գործ մը քերտուրէն դասերու յէ :

7. ԵՐԳ ԳԱՐՆԱՆ

Գարունն եկաւ զըւարթ դէմքով,
 Լեցուց դաշտերն հազար բերքով,
 Գարի. վարսակ, ցորեն ունինք՝
 Այլ ի՞նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք:

Այժ ու ոչխար, հաւ, սագ ու բաղ,
 Գիրուկ կովեր որ տան մեզ կաթ
 Մեր տարեկան պարէնն ունինք՝
 Այլ ի՞նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք:

Զմրան համար տաք հանդերձանք,
 Կըլլան մեզի բուրգն ու բամբակ.
 Շերամ, մետաքս, զարդեր ունինք՝
 Այլ ի՞նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք:

Ահա պատրաստ ճաշ գեղջկական,
 Ուտենք համով մեր հայն ու թան.
 Կարագ, մածուն, հաւկիթ ունինք՝
 Այլ ի՞նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք:

Ասուած արեկն քաւս ստեղծած է մարդու
 օգտին համար:

Յ. ՀԱՅ ԳԻՐԵՐԸ

Հայ եկեղեցին տարին անգամ մը կը տօնէ
 Սահակի և Մեսրոպի տօնը: Այդ Սուրբ Հայրապետները գտած են մեր լեզուին գիրերը: Լեզուի մը զարգացման ամէնէն մեծ միջոցը գիրն է: Եթէ գիր չունենայինք, գրականութիւն ալ չպիտի ունենայինք, չպիտի կրնայինք իրարու հետ հաղորդակցիլ հեռուէն: Ուստի երբ արդայ մը կարգալ ու գրել սորվի, պէտք է ճանչնայ մեր գիրերուն հեղինակները ամէնէն առաջ, և երախտագիտութեամբ յիշէ անոնց անունը:

Ս. Սահակ և Ս. Մեսրոպ ապրած են ֆրիւտոսի հինգերորդ դարուն, որ կը կոչուի Ոսկեդար, ինչու որ նոյն դարուն մէջ ծաղկեցաւ հայ լեզուն ու դպրութիւնը, Ասուածաշունչը և ուրիշ գիրքեր թարգմանուեցան և դպրոյններ բացուեցան:

Յ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

Մարտն անցաւ, եկաւ ապրիլ գեղեցիկ,
 Հեռու տեղերէ դարձաւ ծիծեռնիկ,
 —Օ՛, բարի եկար, գարնան կարապետ,
 Բոյն շինողներուն ամէնէն վարպետ:

Փախաւ կըռուկը, թըռաւ վերերէն,
 Սոխակն հեռացաւ մեր պարտէղներէն.

Միայն դ՛ո՛ւն մնացիր, ճնճղուկներուն հետ,
Սիրո՛ւն ծիծեռնակի գաղնա՛ն կարապետ:

Պատուհանիս մէջ շինէ՛ քու բոյնը,
Սնուշ ձայնովըդ երգէ՛ գարունը,
Չո՛ւ ամէ, հանէ՛ գեղեցիկ ձագեր,
Մեր քո՛վը կեցիր մինչեւ Սեպտեմբեր:»

Թողունները մեր պարտեզներուն երամիշներն
են: Անոնք օգտակար են նաեւ հունձներուն հա-
մար, վասն զի կը փճացնեն վնասակար ճճի-
ներն ու որդերը:

10. ԵՐԿԻՐ.—ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(Գ Ի Տ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Յ Տ Ա Ր Ր Ե Ր)

Գիտէ՞ք, ի՛նչ ձեւ ունի աշխարհս ուր մենք
կը բնակինք:

Աշխարհս կըր՝ գունտի պէս է:

Աշխարհս շատ մեծ է, տասն հազար մղոն
չըջապատ ունի:

Եթէ հարենաք, փոքրիկ տղաքս, առանց
կանգ առնելու, ուղղակի քալելով երթալ՝ ասոր
տարուան մէջ հազիւ աշխարհիս շրջանը կրնաք ը-
նել:

Աշխարհս հինգ մասի կը բաժնուի.—Ասիա,
Եւրոպա, Ափրիկէ, Ամերիկա եւ Ռվկիանիա:

Շատ օգտակար ու գեղեցիկ է այն գիտու-
թիւնը որ աշխարհս կը ճանչընէ մեզի, այսինքն
Աշխարհագրութիւնը:

Գիտութիւնով զարդարէ՛ միտքդ. ա՛ն պիտի քայ
քեզի՝ բանակասկարեան յոյսը:

11. Հ Ր Ա Ի Է Ր

Թռչունը երգեց, օդը բացուեցաւ,
Արեւն ալ վաղը՛ց ելաւ, բարձրացաւ.
Խելո՛ք մանուկներ, շո՛ւա մը հագուեցէ՛ք
Շուտով դասարան գուք հաւաքուեցէ՛ք:

Մարդ եւ անասուն, գազան եւ թռչուն,
Ամէնքն ալ կ'երթան իրենց գործերուն,
Բերնովն ուտելիք կը բերէ միջիւն,
Ծաղիկներէն հիւթ կը ծծէ մեղուն:

Դաշար գոյնզգոյն ծաղիկով զարդարուած,
Մարգագետինը կանաչ է հագած,
Չմեռուան քունէն անտառն արթնցած՝
Իր տերեւները կը շարժէ կամաց:

Չկնորաներն ուսկանն ահա կը քաշեն՝
Հնձողներ իրենց մանգաղը շարժեն . . . :
Դո՛ւք ալ մանուկներ, ձեր գիրքերն առէք.
Աստուած ծուլութիւն չի սիրեր երբեք:

Ծոյրը մուրացկանիկ եղբայրն է:

Աշխատքիւնը մեր կեանքիկ քաղցրութիւնն է
երջանկութիւն կու սայ:

12. ԿԱՂՆԻՆ ՈՒ ԵՂԷԳԸ

Օր մը կաղնին եղէգին ըսաւ, «Շա՛տ դժբաղդ
ես՝ այդպէս տկար ըլլալուդ համար, և ես շատ կը
մեղքընամ քեզ: Թեթեւ հով մը վշերուն պէս՝
գլուխդ կը խոնարհեցնես, և մէջքդ մինչեւ գետին
կը ձուես: Մինչդեռ ես՝ ճակատս հովերուն դէմ
բարձր կը բռնեմ, և փոթորիկն անգամ չի կրնար
դիւ ձգել»:

Եղէգը պատասխանեց. «Ես քեզմէ աւելի բա-
րեբախտ եմ, որովհետեւ կը ծռիմ բայց չեմ կտորիք»:

Այն միջոցին ուժգին հով մը ելաւ: Եղէգը
ծռեցաւ, եւ անգնաս ազատեցաւ հովին հար-
ուածներէն: Կաղնին հաստատ կեցաւ, բայց կէս
մէջքէն կտորեցաւ:

13. Պ Ա Ր Տ Ք

Երեք մանուկներ ուրախ ու զըւարթ
Կերթային դպրոց խօսելով հանդարտ:

Մին կ'ըսէր. «Եթէ ազէկ աշխատիմ,
Ադուսր պարգեւ մը հօրմէս կ'ընդունիմ»:

Երկրորդը յարեց. «Լա՛ւ կ'աշխատիմ ես,
Որ համբոյր մ'առնեմ սիրելի մօրմէս»:

— «Իսկ ե՞ն ինչ ընեմ, հառաչեց վերջինն,
Հայր ու մայր չունիմ, ո՞վ նայի որբին»:

Բայց սիրով ես միշտ կատարեմ պարտքըս.
Պարտք կատարելով ես կ'առնեմ վարձքըս»:

Երբ մտադ իր պարսֆը կասարէ, անոր խիղճը
հանդարտ էր հոգիկ խաղաղ կ'ըլլայ:

Երանութիւնը պարսաճանայութեան մէջ է:

Մեղիք՝ շարով, պարսֆը՝ սարով:

Գիսցող յգիսցող ի՛նչ որ ըսէ՝
Դուն քու պարսֆդ շաւ կասարէ,
Թող պատահի ի՛նչ որ կ'ուզէ,
Աստուած բարիկն քո՛ղ կասարէ:

4499 - 2010
4674

14. Ծ Ո Վ

(Գ Ի Տ Ո Ի Թ Ե Ա Ն Յ Տ Ա Ր Բ Ե Ր)

Աշխարհիս երեք չորսորդ մասը կը պատէ ազի
ջուր, որ կը կոչուի ծով կամ ուշկիանոս:

Ուրեմն ի՞նչպէս ընելու է աշխարհի մէկ մա-
սէն միւսն անցնելու համար, քանի որ ասոնց մէջ
տեղը ջուր կայ:

Ծովէն անցնելու համար մարդիկ նաև ու շո-
գենաւ շինած են: Շոգենաւները փայտէ եւ եր-
կաթէ կ'ըլլան, անոնց կայմերը շատ բարձր են:

Կայմերուն կապուած են առագաստներ որոնք
թռչուններու թեւին կը նմանին:

Հովը առագաստին մէջ կը մտնէ, կ'ուռեցնէ,
կը մղէ եւ նաւը կը քայեցնէ:

Շոգենաւներն ալ շոգիի ուժով կը քայեն և
շատ մեքենաներ կը դառնան անոնց մէջ՝ կրակին
ու շոգիին զօրութեամբ:

Մարդս՝ գիտութեան շնորհիւ՝ կ'իշխես ծովուն
եւ ցաւնախն:

Դուն թէ գիտե՛ս հազար քան,
Մէկ գիտցողին քա՛ն հարցուր,
Դուցէ առնէս քստաւիսան
Քու հազարէդ նոր ու սուր:

15. ԻՄ ՊԱՀԱՊԱՆ ՇՐԵՇՏԱԿՍ

Մայրիկս ըսաւ թէ ինձ նըման
Տըզոց համար՝ բարին Աստուած
Բարութիւնովս իր անսահման
Մէյմէկ հրեշտակ է սահմանած:

Իմ պահապանս անխիւ հրեշտակ
Մօտէս բընաւ չերթար հեռուն,
Կը տանի զիս ճամբէն շիտակ,
Միշտ հըսկելով իմ քայլերուն:

Երբ գիշերը քընանամ ես,
Ոն կեցած է մօտըս արթուն
Եւ խընամոտ մօրկան մը պէս
Կը հսկէ վրաս մինչեւ առտուն:

Երբ արթննամ առաւօտուն
Համբոյրներէն իր կաթողին,
Կը պարապիմ ժիր, եռանդուն՝
Իմ դասերուն եւ զբօսանքին:

Ո՛վ պահապան հրեշտակս արի,
Կ'ուզեմ ես ալ նըմանիլ քեզ,
Օգնէ՛ ինձի, ըլլամ բարի,
Աշխատասէր, զըւարթ ու հեզ:

16. ԶՂԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ

(ԴԻՏՈՒԹԵԱՆՅ ՏԱՐԵՐ)

Ուղեղը ջիղերուն կեդրոնն է. հոն կը կազմելին խորհուրդներ: Զիղերը հաղորդակցութեան թելեր են, որոնք ուղեղը յարաբերութեան մէջ կը դնեն արտաքին առարկաներուն հետ:

Զիղերու միջոցով ուղեղին կը հասնի զգայարանքներուն վրայ եղած տպաւորութիւնը: Ուղեղը կը հասկնայ, կը բաղդատէ, կը վճռէ, եւ ուրիշ ջիղերու միջոցով միաններուն հրամաններ կը զրկէ որ կծկուին կամ թուլնան, երկըննան կամ կարճընան, շարժին կամ հանդչին:

Օրինակ. մէկը ետեւէս անունս կ'արտասանէ, ձայնը ականջիս կը հասնի, եւ ըսողութեան ջիղերու շնորհիւ ձայնի զգայնութիւնը մինչեւ ուղեղս կերթայ: Ուղեղս կը հասկնայ, եւ վիզիս միաններուն հրաման կու տայ գործելու. միաններս հնազանդելով կը կծկուին, եւ կը տեսնենք որ անունս ըսելով գլուխս դարձուցած եմ:

Ստուգիւ, ի՞նչ հրաշայի կազմակերպութիւն ունի մարդկային մարմինը:

17. ԶՈՐՍ ԸՆԿԵՐ

Զորս ընկեր են՝ բոլոր տարին,
Երկրիս վրայ կը պտըտին:
Զորսն ալ ունին զատ զատ հասակ,
Պարզեւնին է հաղար տեսակ:

Առջինն են է մի պատանի,
Բողբոջ, տերեւ, սաղարթ ունի,
Պայծառ արեւ, կանաչ արօտ՝
Որոնց տըղաք են միշտ կարօտ:

Երկրորդ ընկերն՝ երիտասարդ՝
Կու տայ մեզի անձրեւ առատ,
Ծաղիկ ցանէ նա ամէն գի,
Յոյսեր կու տայ առատ հունձքի:

Երրորդ ընկերն՝ այր չափահաս՝
Միւրգով լեցուն ունի մի թաս,
Կը բաժանէ տղոյ իր գանձ՝
Ծիրան, խնձոր, խաղող ու տանձ:

Զորրորդ ընկերն է ծերունի,
Յուրտ ու խաւար շաղկած ունի,
Այգի, անտառ ամայացած՝
Դաշտ ու արօտ ձիւնով լեցուած:

Ամէն հասակ, ինչպէս ամէն եղանակ, իր վայելքներն ու հաճոյքներն ունի:

18. Գ Ո Ւ Յ

Ունեցածէդ ողորմութիւն տուր աղքատին և մի՛ երես դարձընէր անոր. ասով արժանի կ'ըլլաս Աստուծոյ սիրուն և իր բարիքները կը վայելես:

Ունեցածիդ համեմատ ողորմութիւն տուր. եթէ շատ ունիս, շատ տուր. եթէ քիչ ունիս, քիչ տուր: Բայց ան քիչն ալ սրտանց տուր եւ ոչ դժուար կամակուրտ եամբ.

Գթարտութիւնը հարստութիւն կը բերէ և ան որ գուրթ սնի աղքատներուն համար, կարօտութիւն չունենար: Վասն զի Աստուած կը տեսնէ բարի գործերը և զանոնք կը յիշէ, կը վարձատրէ ապագային:

Աղիսիսն ողորմիչը՝ Աստուծոյ փոխ աս' ի (*): Առածը կ'ըսէ թէ Անվարձ չի մնար ևոյն իսկ գաւաթ մը ջուրը:

Անթի եղողներուն հետ բաժնեցէք ձեր հացը, և մերկ եղողը ծածկեցէք ձեր հաղուստներով:

Երկրագործ, երբ կը հնձես արտերդ, ետ մի՛ դառնար ձեռքէդ թափած հատկերը ժողովուրդ, այլ ձգէ՛ որ օտարականը, սրբը, այրին՝ քեզմէ վերջը գան ժողովն զանոնք, որպէս զի Աստուծոյ օրհնութիւնը քու վրայ եւ քու գործերուդ մէջ ըլլայ:

(*) Որ ողորմի սնանկին՝ փոխ այ Աստուծոյ:

Սաղմս

19. Ե Ր Գ Մ Շ Ա Կ Ի

Ահա ծագեց կարմիր արեւ,
Տաք ու պայծառ է օդը.
Դէ՛հ, քաշեցէ՛ք սիրուն եղներ,
Առաջ տարէք արօրը:

Արաք վարենք, ահօս փորենք,
Խոր ահօսներ հողին մէջ.
Սերմը ցանենք որ հունձ հնձենք,
Ցորեն դիզենք կալի մէջ:

Թէ դայ ձըմեռ, մենք վախ չունինք,
Ուրախ կ'անցնի մեր օրը.
Ուտելու միշտ պաշար ունինք,
Լի և կուշտ է մեր փորը:

Դէ՛հ, քաշեցէք սիրուն եղներ,
Շուտով վարենք արսերը.
Թող չըսեն մեր դըրացիներ,
Ծոյլ են Հայուն եղները:

Անօրոքիւնը չի համարձակիր աշխատանք
մարդուն դուեկն ևնրս մեկերու:

20. Թ Ո Զ Ո Ւ Ն Ն Ե Ր Ո Ւ Ն Օ Գ Ո Ւ Տ Ը

(Գ Ի Տ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ց Տ Ա Ր Ր Ե Ր)

Թուռները կը շինեն իրենց բոյնը խտախտ
չիւղերով և բուրդի թելերով զորոնք ոչխարը կը
թողու մացառին վրայ:

Թուչուններն իրենց ձագը կը սնուցանեն որ-
դերով ու թրթուրներով:

Եթէ թուչունները չըլլային, ո՞րչափ վնաս պիտի
տային որդն ու թրթուրը՝ մեր հունձքերն ուտե-
լով:

Եթէ անգթութեամբ սպաննէք թուչուն մը
կամ աւրէք անոր բոյնը, աշտերուն ցորենը գող-
ցած՝ փհայուցած կ'ըլլաք: Ուրեմն պաշտպանեցէք
թուչուններն ու իրենց բոյները:

Աստուծոյ իմաստըսիւնը կը տեսնուի ամեն
բանի մէջ.

21. ՀԱՅՐԵՆԻ ՏՈՒՆ

Գիւղին ծայրը, վտակին բովիկ
Ծառերուն մօտ կանաչ զովիկ՝
Խրճիթ մը կայ համեստ, սիրուն—
Իմ աննըման հայրենի տուն:

Կը բաբախեն հոն անդադար
Ջուխտ մը սրտեր ինձի համար,
Հօրըս, մօրըս անուշ սրտեր
Գոհարներու հետ չեմ փոխեր:

Օրօրօցըս հին ու ցածուկ
Հոն անկիւն մը կը դանէք գուր,
Հոն բացուեցան լեզուիս կապեր
Նախկին քոյրերս հոն եմ առեր:

Ուրախութիւն, հաճոյք ու սէր
Հայրենի տունս են լեցուցեր
Արեւուն տակ չըլլայ մէկ բան
Իմ հայրենի տանըս նըման:

Գիւղին ծայրը, վտակին քովիկ,
Ծառերուն մօտ կանաչ զովիկ՝
Միշտ կեցած է համեստ, սիրուն
Իմ պաշտելի հայրենի տուն:

22. ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲՈՐԴ

Երկու ճամբորդ, թովմաս և Յովհաննէս, տօ-
նավաճառը կ'երթային: Անտառ մը հասան: Թով-
մաս, որ առջեւէն կ'երթար, իր առջեւ ոսկիով լի
քսակ մը կը տեսնէ և կը վերցնէ: «Ո՞հ, ի՞նչ աղ-
ուոր գիւտ մ'ըջիմք, կը գոչէ: Յովհաննէս զուար-
թագին:—Մե՞նք, կը պատասխանէ թովմաս, ի՞նչ
ըսել կ'ուզես, բարեկամ, ըսէ՛ մանաւանդ ե՛ս: Ե՛ս
գճայ դրամը և ինձի կը պահեմ:

Յովհաննէս կը լռէ. մտիկ կ'ընէ իր հարուստ
ընկերին որ արդէն կը հաշուէ ինչ որ պիտի կրնայ
գնել իր գտած դրամով:

«Անկարծ երկու գող կ'երեւան անտառին մէջ:
«Վա՛չ, կը գոչէ թովմաս սարսափահար, կորսուած
եմք:

—Մե՛նք, կը պատասխանէ Յովհաննէս :
Կը սխալի՞ս, բարեկամ, ըսէ՛ մանաւանդ՝ դռնը :
Ա՞ս ըսաւ և սկսաւ փախչիլ :

Իսկ թողմաս, գրամին ծանրութեան պատ-
ճառով, չկրցաւ փախչիլ : Գողերը իր վրայ կը յար-
ձակին, և իր գանձն ու հազ ուսորը միանգամայն
կը գողնան :

Երէ աղէկ օրերուդ բարեկամիդ օգնեցիր, ան
այ նեղ օրիդ կը հաւնի :

Եսդ *ասեցի՛* է :

23. ՎԱՐԷ՛, ՈՐԴԵԱ՛Կ ԻՄ

Վարէ՛, որդեա՛կ իմ կիրակոս,
Վարէ՛ մաճըգ և բա՛ց ախօ՛ս՝
Արձակ դաշտերն են իմ արտեր՝
Պարարտ, բերրի ու բարբեր :

Ես՝ ցորենի ցանեմ հատեր,
Քաղէ՛ յուսով բեզուն արտեր :
Թրհնեալ է հողն, օրհնեալ՝ սերմեր,
Օրհնեալ՝ մշակք, եզնամայններ :

Օրհնեալ է անդ և անդաստան,
Որ մեզ առատ հունձքեր կու տան :
Օրհնեալ է Տէր և իր պարգեւ :
Ան մեզի տայ անձրեւ, արեւ :

Երախտագէտ ըրաւիք Սասունոյ՝ իր պարգեւած
անրիւ բարիքներուն հաւնար :

24. ԳՈՂ ՏՂԱՆ ՈՒ ՄԱՅՐԸ

(Ա Ռ Ա Կ)

Այրի կնկան մը որդին պզտիկուց վարժուե-
ցաւ միրգ ու բանջար գողնալու : Մայրը զանոնք
կ'առնէր կ'ուտէր բայց չէր խրատեր որ տղան գո-
ղութիւն չընէ :

Տղան օր օրի աւելցուց գողութիւնը, և երբ
մեծցաւ, աւազակներու հրոսակի մը պետ ըլլալով՝
չատ չարիքներ կը գործէր : Օր մ'ալ բռնուեցաւ
եւ մահուան դատասպարտուեցաւ :

Գլխատման ժաման, խնդրեց որ մայրը բերեն
որպէս զի վերջին անգամ մ'ալ տեսնէ ու համ-
բուրէ : Բերին մայրը, և տղան՝ գրկելով զնա՝ խընդ-
րեց որ լեզուն ցոյց տայ :

Հաղիւ թէ մայրը բերանը բացեր էր, որդին
խածաւ փրցուց անոր լեզուն : Դատաւորն ու իշխանը

հարցուցին անոր. — «Ո՛վ չար տղայ, ինչո՞ւ կտրեցիր մօրդ լեզուն:— Վասն զի տղայութեանս ատեն զիս չխրատեց և չըզգուշացուց գողութենէ. ի՛նքն է պատճառ իմ թշուառութեանս և կորուստիս»

Իշխանը հրաման տուաւ արձակել տղան և անոր տեղ կախել մայրը:

Այն մոլորփունն որ ծրծեց
Երեխան հետ մօր կարիկ
Չ'եղէր՝ ո՛չ գո՛ւր կը ծեծես,
Միևջեր չեղէ իր հոգիւն:

Ծնողք պէ՛տ է կանուխեն զգուշացնեն իրենց զաւակները վաս ունակուրփուններէ :

25. ԳԱՐՆԱՆ ԵՐԳ

Հովը կ'ըսէ մեզմօրէն
«Գարուն եկած է նորէն:»
Թռչուն, ծաղիկ և ժիր առու
Կաւետեն այս լուրն իրարու
«Գարուն եկած է նորէն:»

Տե՛ս, նա ի՛նչպէս դաշտին վրայ
Նոր հարսի պէս կ'երերայ,
Դաշտ և անտառ, ձորեր, լեռներ
Ուրախութեան պար են բռներ :
«Գարուն եկած է նորէն:»

Չորէն, սօրէն, բըլուրէն
Բիւր ծաղիկներ կը բուրեն,
Օ՛ն, ընկերներ, մենք ալ երթանք,
Միացընէնք երգ ու մաղթանք,
«Գարուն եկած է նորէն:»

Գարունը կեանքի վերածնորթունն է :

26. ԽՈՋԱՆԱԿ, ՄՊՈՒՆԳ ԵՒ ՍԱՆՏԻ

(Գ Ի Տ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Յ Տ Ա Ր Բ Ե Ր)

Խոջանակը, որով կը մաքրենք մեր զգեստները, ձիւ մազով շինուած է:

Սպունգը, որով կը լուացունինք կամ տախտակ կը սրբենք, ուսկի՛ց կու գայ գիտէ՞ք: Սպունգը կենդանի մ'էր որ ծովին մէջ կ'ապրէր, ժայռերու կամ խեցիներու վրակած:

Ձեր սանտրերն ալ կը շինուին կենդանիներու եղջիւրով ու սմբակով: Աստեղծէ կը շինուի նաև դանակի և զմեղինի կոթ, հովանոցի և դաւազանի գլուխ, եւ այլն:

Սմէնէն անպէ՛տ կարծուած բաներն ալ օգտակար կրնան ըլլալ գիտութեան եւ արուեստի շնորհիւ:

27. ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՆՈՐՔ

Ձիւնը կու գար վաթիւր-վաթիւր
Հեան ալ անձրեւ կաթիւր-կաթիւր
Այդ միջոցին պառաւ մէկ կին
Հորթ մը փնտռէր ասդին անդին:

Երբ արօտէն ատն եկաւ կով,
Լեցուն էր կործ. քն անուշ կաթով:
«Հորթուկս ո՛ւր է», նա բռնաչեց,
Խեղճ պառաւին ցաւ պատճառեց:

Մինչդեռ այսպէս պառաւ ու կով
Կ'արտասուէին լաց ու կոծով,
Յանկարծ ելաւ մի բարակ ձայն,
Կովը հասկըցաւ որ հորթն է այն:

Քովը վազեց բռնաչելով,
Պառաւն ալ հետը տըքալով:
Կորսուած հորթը մայրը գըտաւ,
Լեցուն ծիծը բերանն առաւ:

Ծըծեց, բոբր կաթը հատցուց,
Խեղճ պառաւին բան չը թողուց.
Բայց պառաւը այս անգամին
Սիրով ներեց չար հորթուկին:

Պզտիկ տղայ կարօս եւ իրենց ծնողիկն
պաշտպանութեան:

28. ԱՇԱԿԵՐՏԻ ՄԸ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒՅԻՒՆԸ

Երբեմն այնպէս կը կարծեմ թէ ուսուցիչներս
խիստ են, բայց անտարակոյս կը սխալիմ: Եթէ
գիտնայի այն շարժառիթներն որոնք գործել կու
տան անոնց, թերեւս պիտի պարտաւորուէի խոս-
տովանիլ թէ անոնք իրաւունք ունին:

Արդէն բարկութեանս առաջին շարժումն անց-
նելէն վերջը, քանիցս չեմ զգացած թէ գանգատ-
ներս անիրաւ էին և թէ ինձի տրուած պատիժը
լով արդարութեան գործ մ'էր:

Թերեւս միշտ այնպէս է, և փոխանակ դան-
գատելու, աւելի աղէկ չէ՞ որ ինքզինքս ուղղեմ:
Հրահանգներս յաճախ չեմ կատարեր, եւ կամ չա-
փազանց շուտ կատարելով սխալներ կը գործեմ:
Միթէ յանցանքն իմն չէ՞ ամէն անգամ որ այս վի-
ճակին մէջ կը գտնուիմ:

Տղոց ամենէն շաւ բարեկամներն ակնով եւ որ
զակնով խոսութեամբ կը դասեն եւ ակնոց
պակասութիւնները ցոյց կու տան:

Միևեւ որ ձիւն ձիւ ըրրայ
Ձիւն տերն ի՛նչ կը փաշտ.
Միևեւ տղան մարդ ըրրայ
Վարժապետն ի՛նչ կը փաշտ:

29. Զ Ի Ի Ն

— «Այն, ինչո՞ւ, ինչո՞ւ կու գայ պաղ ձիւնը,
 «Նորէն ամիսներ տի մընամ տունը,
 «Չը պիտի տեսնեմ կոնաչ ծառ, արօտ,
 «Սիրուն ծաղիկին տի մընամ կարօտ:»

— Ձիւնը որ կու գայ երկինքէն ի վար,
 Իմացիր, մեծ բաղբ է մարդուս համար,
 Վերմակի մը պէս կը ծածկէ գետին,
 Որ բացուի արմատ՝ գիմանայ ցրտին:

— Ան՝ հողին կու տայ հիւթ, պարարտութիւն,
 Գաշտին ու արտին մեծ առատութիւն:
 Մի՛ արտընջար, մա՛րդ, գուն բընութենէն,
 Թէ՛ տաք եւ թէ՛ ցուրտ մեզ միշտ օգուտ են:

Աստուած անէն բան ըստ է ըրեր. պէտք է սր-
 քննչակի անոր ըրածին վրայ:

30. Զ Ի Թ Ե Ն Ի Ն

Ձիթենին միշտ յարգուած ծառ մ'է: Իմաս-
 տութեան և խաղաղութեան խորհրդանշանն է ան:
 Հին Յոյները անով կը պսակէին Ոլիմպիական
 խաղերու մէջ յաղթականները: Պոսիդոն և Աթե-
 նաս, երկուքն ալ փափաքելով իրենց անունովը կոչել

Յունաստանը նոր՝ շինուած ասեն, Արամազդ՝
 չաստուածներուն պետը՝ որոշեց քաղաքին տալ ա-
 նունը անո՛ր, որ ամէնէն թանկագին նուէրը բե-
 րէր: Պոսիդոն երկիրը ճեղքեց եւ ձի մը հանեց
 գետնէն, որ պատերազմի խորհրդանշանն է: Աթե-
 նաս ձիթենի մը հանեց, եւ քաղաքը Աթէնք կոչ-
 ուեցաւ զիցուհիին անունովը: Քրիստոնեաներուն
 համար ալնուիրական է ձիթենին: Նոյի տապանին ա-
 դաւնին անով վերագարձաւ ջրհեղեղին ցամքիլը
 աւետելու համար, եւ անոր ճիւղերով Քրիստոս
 փառաբանուեցաւ երուսաղէմի մանուկներէն:

Հայ եկեղեցին գեղեցիկ շարականներ կ'երգէ
 Մաղկազարդի օրը եւ ժողովուրդին ձիթենի կը
 բաժնուի:

31. Մ Ա Ն Ո Ի Կ Ն Ո Ի Գ Ի Բ Բ Ը

Եկո՛ւր, ըսէ՛, գի՛րք սիրական,
 Մէջըդ ո՛րչափ ճոխ գանձեր կան,
 Բաղաքացի և գիւղացի
 Քեզ կը կոչեն շատ խելացի:

Հօրըս, մօրըս խօսքին հըլու՝
 կուգամ գաղանիքդ հասկընալու.
 Ականջէս վար պատմէ՛ հիմայ,
 կամայ խօսէ՛, մարդ չիմանայ:
 60 Հաւաքածոյ

— Բայց չե՞ս խօսիր, խո՞ւլ ես մունջ ես,
կարծածիս չափ իմաստուն չես:

— Կեցի՛ր, մէյ մ'ալ նայիմ մէջը,
Ո՞հ, ի՛նչ լաւ է սա մէկ էջը:

Ս, մէնն ալ լաւ, ո՞հ, սիրուն իմ,
Գըտայ գաղտնիքդ, ա՛լ հոգ չունիմ:

Գիրք ունենալ չէ բաւական,
Զայն կարգալն է գանձ պատուական:

32. ՊԱՏԿԵՐ ԵՒ ԳԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(Գ Ի Տ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Յ Տ Ա Ր Բ Ե Ր)

Ո՞վ չինած է ձեր կարգացած գիրքին պատ-
կերները: — Գծագրիչը:

Մատիտով կամ գրիչով թղթի վրայ կը գծէ
առարկաներուն օրինակը, և ապա այդ օրինակը
փայտի կամ քարի վրայ փորագրելով կը տպեն,
որպէս զի դուք ալ այդ պատկերներով ճանչնաք
առարկաները:

Գեղեցիկ արուեստ է՛մ'է գծագրութիւնը եւ
չառ օգտակար՝ գործաւորներուն համար:
Կահագործը, հիւսնը, ատաղձագործը, որմ-

նագործը, պարտիզպանը, երկաթագործը և դար-
բինը աւելի ստակ կը շահին եթէ գծագրութիւն
գիտնան:

Արուեստներն ու արհեստները մեզի կը բերեն
դիւրակեցոյթիս:

33. Բ Ա Ր Ի Խ Ր Ա Տ Մ Ը

Ա՛յ իմ կատու սիրունիկ,
Քեզմէ խիստ շատ գոհ եմ ես:
Դու միշտ մաքուր ու ճարպիկ՝
Շատ անգամ ալ խոհեմ ես:

Ուրախ կ'ըլլամ, սիրուն իմ,
Երբոր խաղաս ինձի հետ:
Ճիրաններէդ վախ չունիմ:
Ո՛չ ալ փայլուն աչքերէդ:

Շատ կը սիրեմ մետաքսի
Նըման մորթըդ անարատ:
Բայց քեզ մէկ բան կը պակսի—
Մըտիկ ըրէ իմ խըրատ:

Իբրեւ ընկեր մըտերիմ՝
Յանցանքդ ըսեմ քեզի ես:—

Խոհատան մէջ հաւտարիմ
Ըլլալն ի՛նչ է՛ չը գիտես :

Դուն գողցեր ես գեռ երէկ
Կըտոր մը միս, քիչ մը սեր,
Աս առտու ալ ճիշտ երեք
Մատի չափ կաթ է պակսեր :

Մայրիկդ ու ես ճաշակիդ
Յարմար բաներ քեզ կուտանք,
Ուստի, ամէն տեղ քու քիթ
Պէտք չէ խօթես դու ատանկ :

Աղաչեցի իմ ծնողքին
Որ այս անգամ քեզ ներեն,
Եթէ գողնաս դուն կրկին
Կը զըրկըւիս մեր սէրէն :

34. ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՄԵԾՈՒՅԻՒՆԸ

Եկէ՛ք, տեսէք սա բացուած վարդը՝ նայեցէ՛ք
Ի՛նչպէս կ'երեւայ իր կանաչ կապած ճիւղին վրայ:
Այս է ծաղիկներուն թագուհին, թերթերն են
կարմրուկ, տեսքն է ազնիւ ու գեղեցիկ, հոտը

բուներ է օդին մէջ: Բայց այս վարդն ընողը՝ ա՛լ
աւելի գեղեցիկ է, ամէն սրտի սիրելի է:

Առիւծը ամէն կենդանիներէն ուժով է: Երբ
էր որջէն ելլէ ու պոչը շարժելով սկսի մռնչել, ա-
բածող կենդանիներն իրենց երկիւղէն կը թողուն
դաշտը, գաղանները անապատ կը փախչին:

Ուժով է առիւծը, բայց իր ստեղծողը ա՛լ ա-
ւելի զօրաւոր է. ինքը՝ ուղածին պէս՝ ամէն մար-
դու կեանքը չափած է, ու չկայ մէկը որ Անոր
բարկութենէն ազատի՝ յանցաւոր եղած ատենը:

Պայծառ է արեւը՝ երբոր անամպ երկինքէ
ծագի. երբոր փայլուն ճամբովը առաջ կու գայ՝
բոլոր երկիրս իր լուսովը կը լեցնէ: Բայց աւելի՛
փառաւոր է Ան՝ որ արեւը ստեղծեր է. ինքն ա-
մէն տեղ կը մտնէ, իր երեսի լոյսը՝ իր ամէն
ստեղծութեաները կը լուսաւորէ, ու ինքը գիշեր
չունի. Անոր անունն է ԱՄՏՈՒԱԾ՝ իր գործն է աշ-
խարհս. ինքն ալ իր ամէն գործէն վեր է. ինքն է
գեղեցկութիւն, զօրութիւն և կարողութիւն:

Ո՛վ որ շատ «Ասում՛ժ, Ասում՛ժ»

Ա՛ն բանէ՛ մը գուրկ չը մընաց:

Կատելի՞ է յիշանայ Ասումոյ մեծութեան
եւ անսահման բարութեան վրայ.

35. ԵՐԳ ԳԵՂՋԿԱԿԱՆ

— Լուսնակն անուշ, հոյն անուշ,
Շինականի քունն անուշ.
Ծագեց լուսնակ երկինքէն,
Հովուին սրբինգն էր անուշ:

— Հօտաղն եգներ կ'արածէ,
Մաճկալ պառկեր քունն անուշ,
Քաղցրիկ զեփիւռ կը շնչէ,
Ծովային հոյն էր անուշ:

— Գաշաեր, ձորեր ննջեր են,
Ջուրեր գլգլան, ձայն անուշ.
Թռչունները մրտան բոյն,
Սոխակին ձայնն էր անուշ:

— Անմահական հոտ բուրբեր
կարմիր վարդի հոտն անուշ.
Հասուն պտղով լի ծառեր,
Արոնց տակ քունն էր անուշ:

Ինչ քաղցր է գիւղական պարզ ու խաղաղ
կեանքը:

36. ԽԱՐԴԱՒՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԻԺ

(Ա Ռ Ա Կ)

Այրի կին մը տանն այժ և մէկ զաւակ ունէր:
Որդին ամէն օր կը տանէր այծերն արածելու և
երիկունը կը բերէր: Մայրը կը կթէր այծերը, և
ամէն օր շերեփ մը ջուր կը լեցնէր կաթին մէջ և
կը ծախէր:

Օր մը որդին ըսաւ մօրը.

«Ինչո՞ւ կաթին մէջ ջուր կը խառնես, միթէ
խարդախութիւն չէ՞ աս ըրածդ:

— Տղա՛ս, ի՞նչ ընեմ, կաթերնիս քիչ է, անո՛ր
համար ջուր կը խառնեմ որ քիչ մ'աւելի գայ և
մեղի ձմրան պարէն ըլլայ»:

Օր մ'ալ, մինչ տղեկը ձորի մը մէջ կ'արածէր
այծերն, երկինքին վրայ ամպեր դիզուեցան, դո-
ւացին, անձրեւ տեղաց, և հեղեղը տարաւ գետը
լեցուց այծերը:

Տղան միս մինակ տուն դարձաւ, դեռ արեւը
մարը չմտած:

Մայրը հարցուց.

«Ո՞ւր են այծերը, ինչո՞ւ կ'անուխ եկար:

— Մայրիկ, ըսաւ տղան, միամիտ կերպով ան
չերեփ մը ջուրը զոր կը խառնէիր կաթին, ժողովու-
ցաւ, հեղեղ դարձաւ ու մեր այծերը տարաւ գետը
լեցուց . . . »:

Խաբերայութիւնը անպատիժ չի մնար:

37. Ե Ր Գ

Օ՛ն աղա՛ք, առնենք
Նըւագարաննիս,
Կարգաւ մենք զարնենք
Սիրուն երգերնիս:

Թմբուկ մը ունինք
Շատ գեղեցիկ է,
Քանի կը զարնենք
Խիստ ձայն կը հանէ:

Թըմ, թըմ, թըմ, թըմ, թըմ,
Թըմ, թըմ, թըմ, թըմ, թըմ,

Փոքրիկ ջութակնիս
Շատ լաւ լարած ենք,
Առնենք աղեղնիս
Երգենք ու ածենք

Պի, լի, պի, պի, լի:
Պի, լի, պի, պի, լի:

Մեր սիրուն տաւիղ,
Չենք մոռնար քեզի,
Թող լինի շաւիղ
Չայնիկըդ մեզի:

Տի, տի, տի, տի, տի,
Տի, տի, տի, տի, տի:

Տեսէ՛ք մեր սըրինգ
Համըր չի մնար,
Մենք զանի առինք
Սուլէլու համար

Տիւ, տիւ, տիւ, տիւ, տիւ,
Տիւ, տիւ, տիւ, տիւ, տիւ:

Ծնծղան ցնծալով
Կ'առնենք ձեռքերնիս,
Ուժով զարնելով
Կ'երգենք ամէնքնիս:

Ծին, ծին, ծնծայ, ծին,
Ծին, ծին, ծնծայ, ծին:

Փողերնուս գոռ ձայն
Մեզ քաջուեր է.
Ո՛վ որ սիրէ զայն
Թող լաւ մը լսէ.

Թռու, թռու, թռու, թռու, թռու,
Թռու, թռու, թռու, թռու, թռու,

Եկէ՛ք, արդարներ
Դաշնակին վըրայ,
Շարժենք մեր մասներ,
Թո՛ղ լաւ մը գոռայ,

Տօ, տօ, տօ, ուէ, մի,
Ֆա, սօլ, լա, տօ, սի:

Երաժշտութիւնը կ'ազնուացնէ հոգին ու սիրտը:

ՅՅ. Յ Ո Ւ Ղ Թ

Գիտէ՞ք, ինչո՞վ շինուած է այս գիրքին և ձեր տետրակներուն ճերմակ թուղթը: Հին քուրչերով կամ յարգով և կամ տունկերով թղթագործը զանոնք հնահաւաքներուն ժողովել կու տայ, կը թըջէ, խմոր կը շինէ, Ապա՝ մամուլի տակ կը ճնշէ և անոնց վրայ տեսակ մը խէժ կը սփռէ որ թուղթը չպտդի, վրան գրուած ատեն:

Թերթերը չորնալով կ'ըլլան թուղթ, զոր կը կտրեն, թերթ կը շինեն և այդ թերթերէն տետրակ կը կարեն, կամ տպագրութեան մեքենաներով անոնց վրայ կը տպեն: Յետոյ կազմարարը կը ծալէ թերթերը, իրար կը կարէ, վրան լողք կ'անցընէ և կը շինէ գիրք զոր գուր կը կարգաւք:

Հիները թուղթ չինել չէին գիտեր: Նախ՝ արմաւենիի տերեւներու վրայ կը գրէին, մեղրամոմով ծեփուած պնակիաներու վրայ, կապարի վրայ, եւ Պապիրոսի կեղեւին վրայ: Պապիրոսը տունկ մ'է որ կը բուսնի Նեղոս գետին եզերքը:

Հիմա թուղթը շատ կը սպառուի եւ շատ ալ աժան է:

Արուեսները մեծագոյն սասարև եւ սուսչ-
դիւնաքեան:

ՅԶ. ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

Երբոր ծագի գարնան արեւ
Կ'երթամ հերկել ես իմ արտիկ,
Կ'երգէ արտոյտ գլխուս վերեւ,
Կ'երգէ հողիս ալ հանգարտիկ:

Երբոր հասնի ամրան տաքը,
Սիրտըս ուրախ է տըղու նըման,
Տէրն օրհնած է իմ վաստակը,
Արտս հասկերու ծով մ'է լըման:

Ու երբոր գայ աշուն նորէն
Սիրտըս պիտի ըլլայ զըւարթ,
Ունիմ առատ պըտուղ, ցորեն,
Եզերուս ալ չոր խոտ ու յարգ:

Եւ երբ հասնին ցուրտեր ձմրան,
Չաւակներըս պէտք մը չունին,
Իրենց հացէն մաս մ'ալ կու տան
Խեղճուկ օրբին ու թռչունին:

Տարին ամբողջ մենք կ'աշխատինք
Մարմնով առողջ, մտքով զըւարթ,
Չուր չեն հոսիք համեստ քրտինք,
Տէրը կ'օրհնէ մեր տունն ու արտ:

Աշխատող մարդը ուրիշէ կախում չ'ունենար,
անկաւոս եւ երջանիկ կ'ըրրայ:

40. ՓՈՔՐԻԿ ԹՈՉՈՒՆՆԵՐԸ՝ ԶՄԵՌ ԱՏԵՆ

Զմրան ամէնէն ցուրտ օրերն էին: Զիւնով ծածկուած էր երկիրը, և փոքրիկ թռչուններն ա՛լ չէին կրնար ուտելիք գտնել: Փոքրիկ Մարիամ, ամէն օր՝ կերակուրէն ետքը՝ սեղանի փշրանքներն հաւաքելով՝ կը տանէր բակը կը թափէր անսուտղ թռչուններուն համար: Թռչուններուն թիւը կաւե՛նար օր ըստ օրէ, այնպէս որ՝ Մարիամի պաշարն հազիւ կը բաւէր խեղճ սովեալներուն, որ երկինքի ամէն կողմերէն կու գային՝ անկէ կերակուր խնդրելու համար: «Այդ ըրածդ աղէ՛կ բան է, զաւակս, ըսաւ մայրը. սակայն չես կրնար բոլոր թռչունները կերակրել:

— Բայց, մայրիկ, ես ապահով եմ թէ՞ ամէն պզտիկ աղջիկ ինձի պէս կ'ընէ, եւ որովհետեւ պզտիկ թռչուններ գտնուած ամէն տեղեր պզտիկ աղջիկներ ալ կը գտնուին, ո՛չ մէկ թռչուն անօթի կը մնայ»:

Մարիամ չէր հաւատար թէ պզտիկ աղջիկ մը կրնայ անտարբեր մնալ՝ պզտիկ թռչուններու կրած տառապանքին նկատմամբ: Մայրը գորովանքով համբուրեց անոր քնքուշ այտերը և անոր այս բարեսրտութեան համար ուրախացաւ:

Կանուխեն վարժուեցե՛ք գրասիրտ ըլլալ:

41. ՄԵՂՐԻԿԻՆ ՀԱՐՑՈՒՄԸ

Պայծառ գիշեր մը երբ Մեղրիկ, Դիտէր երկինքը հանդարտիկ ։
«Մայրի՛կ, ըսաւ, երկինքի վրան
Ի՞նչ են անոնք որ պլպլան:

— Անո՛ւշ Մեղրիկս, ես ըսեմ քեզ ։
Անոնք որ վերն, հեռուն տեսնես,
Մեր պահապան հրեշտակին
Աչքերն են որ միշտ կը փայլին:

— Սակայն, մայրի՛կ, ինչո՞ւ համար,
Այդ վառ աչքերը անհամար
Զեն երեւար ցորեկուան մէջ,
Եւ գիշերը վառին անշէջ:

— Քանզի երբոր մենք ենք արթուն,
Մեր հրեշտակը քաջէ խոր քուն,
Իսկ երբոր մենք քնանանք խոր,
Մեզ կը հսկեն աչքերն անոր ։

Աստուած է պահապան անմեղներուն եւ միշտ
կը հսկէ անոնց վրայ:

42. ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԾԵՐՈՒՆԻՆ

Մեծաշուք անձ մը, օր մը, բազմաթիւ հետեւորդներով կ'անցնէր տեղէ մը: Տեսաւ ծերունի մը որ արմաւենի կը տնկէր:

«Ինչո՞ւ պարապ տեղը կը յողնիս, ո՞վ մարդ, ըսաւ անոր նոյն անձը՝ քանի որ քառասուն տարի ետք պտուղ պիտի տայ տնկածդ: Դուն այսօր կաս՝ վաղը չկաս:

— Տէ՛ր իմ, պատասխանեց ծերունին, ուրիշ մը տնկեց՝ ես կերայ, ես ալ կը տնկեմ որպէս զի ուրիշն ուտէ:»

Հարուստը շատ հաւնելով այս խօսքին՝ հազար ոսկի տուաւ անոր:

Ծերունին ընդունելով այս պարգեւը՝ փառք տուաւ Աստուծոյ և շատ գոհ երեւցաւ:

«Ինչո՞ւ Աստուծմէ գոհացար և փառք տըւիր, հարցուց հարուստը:

— Վասն զի, պատասխանեց ծերունին, ամէն մարդու տնկած ծառը քառասուն տարին պտուղ կու տայ. իսկ իմն մէկ օրուան մէջ պտուղ տալ սկսաւ, ահա ասո՛ր համար գոհացայ:»

Հարուստը նորէն հազար ոսկի պարգեւ տըւաւ այս գեղեցիկ պատասխանին համար:

Ծերունին դարձեալ գոհացաւ և փառաբանեց Աստուած:

Հարուստը հարցուց.

«Ինչո՞ւ նորէն գոհացար:

— Վասն զի, ըսաւ ծերունին, ամէն մարդու ծառ տարին մէկ անգամ պտուղ կու տայ, իսկ իմ ծառս մէկ օրն երկու անգամ պտուղ տուաւ, ինչո՞ւ չգոհանամ:»

Հարուստը՝ զմայլած այս հանձարեղ պատասխանէն՝ շատ սիրեց ծերունին եւ տարաւ վերակացու կարգեց իր ապարանքին, որպէս զի խրատէ և կրթէ իր զաւակները:

Ինչ որ կ'ուզես որ ուրիշը փեզի ընէ, ևոյնը ըրէ ուրիշին:

Մարդս միայն ինք իրեն համար չ'ապրիր, այլ ընկերակաւ պարսփեր ունի:

43. ԼՈՒՍՆԱԿԸ

Երկինք ծածկուած էր սեւ ամպերով, Անձրեւ կը տեղար, ուժգին փչէր հով: Մարսափեցուցիչ գոռումով ահեղ,

Շէկ կայծակներու կը տեղար հեղեղ:

Արտէն և Արուս՝ պատուհանին քով Նստած նայէին դուրս՝ խնուր դէմքով:

Մայրիկը չըկար տան մէջ այն գիշեր,

Հայրիկն ալ հեռու քաղաք էր՝ զացեր:

Երբ հանդարտեցաւ մրրիկն այն սաստիկ,
Յրուեցան ամպերն ալ մէկիկ մէկիկ,
Յանկարծ փայլեցաւ գեղեցիկ լուսնակ,
Երկինքի վրայ՝ դեղնած, տխրունակ:

«Քո՛յր իմ, վե՛ր նայէ, ըսաւ Արսէնիկ,
Տե՛ս, երբոր ծովէն նոր կ'ելլէր լուսնիկ,
Ո՛րքան կարմիր էր՝ վառ և բոցաբոց,
Բայց հիմա ինչո՞ւ այսպէս է, Ա՛րուս:

Միթէ չե՞ս գիտեր, եղբայր իմ Արսէն,
Այնքան սոսկալի որոտին ձայնէն,
Սաստիկ վախնալով գեղեցիկ լուսինն՝
Եղած է իր գոյնն այսպէս գեփ-գեղին,

Տղաք հետաքրքիր ըլլալու եւ աւելն օր
օգտակար քան մը ստոյգալու եւն:

44. ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԻՒՏԸ

Այսօր ամէն դպրոցական ունի գիրքեր, եւ
կրնայ քիչ մը ստակով իրեն պէտք եղած գիրքե-
րը գնել:

Բայց ժամանակով այնպէս չէր: Գիրքերը
ձեռքով կը գրուէին, և ասոր համար քիչ և սուղ
էին: Միայն հարուստները կրնային ձեռագիր գնել
և շատ մարդ չէր կրնար կարդալ սորվիլ:

Ասկէ իբր չորս դար առաջ, Յովհաննէս Կիւթ-
թէնպէրի անուն մարդ մը հնարեց տպագրութիւնը՝
հետեւեալ կերպովէ Ս. յրուբենի գիրերը շինեց մանր
քառակուսի փայտի վրայ: Այս գիրերը սեղանի
վրայ շարեց, այնպէս որ բառեր ու խօսքեր կազ-
մեն, իւղոտ մեղան քսեց ու թեթեւապէս թըջած
թուղթ մը տարածեց անոնց վրայ: յետոյ այս ա-
մէնը ուժով մը սեղմեց մամուլի տակ: այն ատեն
գիրերը երեւցան թուղթին վրայ: Տպագրութիւնը
հնարուած էր:

Տպագրութեան գիւտը մարդկութեան մեծագոյն
փառքերէն մեկն է:

45. ՁԻՒՆԻՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Հետաքրքիր մէկ տղայ
Օր մը ըսաւ, «Մ'օ՛րաքոյր,
Ձիւնը ուսկի՞ց կը տեղայ
Այսքան առատ ու մաքուր»:

Կինը ըսաւ. «Դուն գիտե՞ս,
Երկինքի մէջ խընդագին
Տօներ կ'ընեն և հանդէս
Սուրբ Ծընունդին ու Զատիկին:

Երբ այս տօներ մօտենան,
Սուրբ հրեշտակներ զնդովին
Կ'աւլեն սրահներն անըման
Փոշին տալով ցուրտ հովին:

Անոր համար՝ երբ Ծընունդ
Եւ կամ Զատիկ մօտենայ,
Այն սուրբ փոշին գունդագունդ,
Կ'իյնայ աղտոտ երկրիս վրայ:»

Տօնական օրերը երջանկութեան առիթներ են
մեզի հաւար:

46. ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՅԵՂԵՐ

(ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՅ ՏԱՐՐԵՐ)

Մարդիկ, որ կը բնակին երկրիս վրայ, ամէնքն
ալ նոյն գոյնն ու կերպարանքը չունին. հապա կան՝
սպիտակ, դեղին, պղնձագոյն, սեւ գոյնով մար-
դիկ:

Մի՛ կարծէք, սակայն, որ երկրիս վրայ գըտ-
նուող մարդիկ միայն գոյնով կամ կերպարանքով
կը տարբերին իրարմէ: Անոնք բարքով, վարքով,
կրթութիւնով, կրօնքով ու լեզուով ալ կը զանա-
զանուին:

Այն ժողովուրդները որ քաղաքակրթութեան
մէջ յառաջացած են, հաստատուն բնակութիւն
ունին՝ կ'ըսուին քաղաքակրթեայ ժողովուրդ:

Քաղաքակրթեալ ազգերն օրէնք ու կառավա-
րութիւն ունին, աստուածապաշտ են, ուսման եւ
գիտութեան մէջ առաջացած են, արհեստով ու
վաճառականութիւնով կը զբաղին:

Կան ժողովուրդներ որ հաստատուն բնակու-
թիւն չունին, վրաններու տակ կը բնակին, խաշ-
նարած և որսորդ են. ասոնք կը կոչուին քաղա-
քական կամ վայկասուն:

Կան նաեւ վայրէկներ որոնք խումբ խումբ
կ'ապրին, արհեստ և ուսմանք չեն գիտեր, կառա-
վարութիւն՝ օրէնք և կրօնք չունին: Ասոնց մէջ
մարդակերներ ալ կան:

Քաղաքակրթութիւնն' ինչ որ մարդ իր կոյնան
արժանի կ'ըլլայ:

Ազգի մը ունեցած ուսմանը իր քաղաք-
կրթութեան ստիճանացոյցն է:

47. ԲԱՅՑ, ԻՍ ՊԷՊԷՔՍ

Կաղանդին օրն էր. շուրջ վառարանին
Անուշ հեփեաքներ կը պատմէր հանին.
Երուանդ և Յուսիկ՝ նստած անոր քով՝
Մըտիկ կ'ընէին ծիծաղկոտ դէմքով:

Սեղանին վըրայ կային այն բոլոր
կազանդի նուէրներ, սիրուն ու կըլոր .
կարմըրուկ խնձոր , գեղնորակ նարինջ ,
Չամիչ , թուղ , ընկոյղ , կաղին՝ — ամէ՛ն ինչ :

Յանկարծ վեր դատքեց իր տեղէն Յուսիկ .
Դուռէն դուրս ելաւ թեթեւ՝ քնքուշիկ ,
Գտաւ իր պէպէք , գրկեց դայն ուժգին ,
Եւ համբուրելով ներս մըտաւ կրկին :

« Ինչո՞ւ դուրս ելար », երբ հանին հարցուց ,
Յուսիկ՝ որ կ'ուզէր ըսել առաջուց .
« Մենք ունինք բաւ , կաղանդ , նոր տարի ,
« Բայց իմ պէպէքս դուրսը թող սառի » :

Գուրբ առաքիւնարխաններուն մայրն է :

49. ՄԻԱՄԻՏԻ ՄԸ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

(Մ Ա Ն Բ Ա Վ Է Պ)

Փարիզի Տնկաբանական Պարտէզին վերակա-
ցուն անդամ մը երկու հատ խոշոր ու համեղ թուղ
կու տայ ծառաներէն մէկուն՝ պատուիրելով որ
Պիւֆօնին (*) ընծայ տանի :

Ճամբան , խեղճ ծառան՝ թուղերուն աղուորու-
թեան չկրնալով գիմանալ՝ մէկ հատը կ'ուտէ : Պիւ-
ֆօն՝ վերակացուին նամակէն խմանալով թէ երկուք

(*) Պիւֆօն, մեծ բնասպասու՛մ ֆրանսացի, ծնւաւ
1707ին եւ մեռաւ 1788ին :

պիտի ըլլան թուղերը՝ կը հարցնէ ծառային թէ
« Ո՞ւր է միւս թուղը » :

— Միւսը կերայ , պարօն , կ'ըսէ բարեմիտ
ծառան կարմրելով :

— Ինչպէ՛ս , կ'ըսէ Պիւֆօն զարմանքով :

— Այսպէ՛ս ըրի , պարօն , կ'ըսէ միամիտը ,
երկրորդ թուղն ալ բերանը նետելով :

Երևե՛կ անոր որ խելոյփիւ
Յարգ մանկնաշու խելոյ ունի,
Երևե՛կ անոր որ անլիքիւ
Հաւքերեղաւ սիրտ ունի :

49. Գ Ո Ւ Թ

Ոտքը բոսիկ , գըլուխը բաց ,
Փորն անօթի , գէմքը գեղնած ,
Չունէր հայր , մայր և ոչ ալ տէր ,
Դունէ ի դուռ կը պըտըտէր ,
Աչքերը միշտ լայէն ուռած՝
Մն կը խնդրէր հագուստ ու հաց :

Իր վիշտերը ամէն մէկուն
Ան կը պատմէր առտու , իր'կուն .
Փուշ փուշ եղաւ մարդոց մարմին
Ականջ դնելով անոր ձայնին .
Եւ բարեօրտ աըզաք անոր
Տըւին բաներ հինցած կամ'նոր :

Աս որ տեսաւ բարի Զաքէն
 Յօղն արցունքի սրբեց աչքէն.
 Վազեց, զընայ և իր մօրկան
 Ըսաւ. «Մա՛յրիկ, ա՛խ, այս ս՛րբան
 Որք տըզաքներ կը տառապին . . . :
 Ունեցածներս տո՛ւր սա որբին»

«Ապրի՛ս, որդեակ» ըսաւ հայրը.
 Եւ համբուրեց զայն իր մայրը:
 Քիչ վերջ Զաքէն մեծ մէկ ծըրար
 Յանձնեց որբին, որ կը գողար:
 Ուրախ եղաւ որբը յուզուած,
 «Կեցցե՛ս» ըսաւ վերէն Աստուած:

ԵՕ. ՅՈՐԵԿ ԵՒ ԳԻՇԵՐ

(ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՅ ՏԱՐՐԵՐ)

Թէեւ երկիրը անշարժ կ'երեւայ, սակայն միշտ
 կը դառնայ և մենք ալ անոր հետ : Այս շարժ-
 ման միջոցին երկրի մէկ մասը արեւին դէմ կու
 գայ և ցորեկ կ'ըլլայ : Բայց միւս մասը մթութեան
 մէջ կը մնայ և գիշեր կ'ըլլայ : Այսպէս, շարունակ
 դառնալով, մեղի ցորեկ և լոյս եղած ատեն, ուրիշ
 տեղ գիշեր կը տիրէ :

Ցորեկ ու գիշեր միասին կը կազմեն քսան և

չորս ժամ. ըսել է 24 ժամն անդամ մը երկիրը կը
 դառնայ ինք իր վրայ :

Սակայն երկիրը ուրիշ շարժում մ'ալ ունի .
 տարին մէկ անգամ ալ արեւին շուրջը կը դառ-
 նայ, եւ ասկէ առաջ կուգան տարիին չորս եղա-
 նակները :

Մէկ տարին կ'ընէ երեք հարիւր վաթսուն և
 հինգ օր : Արդ՝ եթէ այսօր ութ տարեկան էք,
 մինչեւ որ ինը տարու ըլլաք, երկիրը մէկ անգամ
 արեւին շուրջը եւ 365 անգամ ալ ինք իր վրայ
 շրջան պիտի ընէ :

Տիեզերքի մեջ արեւն քան Աստուծոյ խնասու-
 րիւնը կը հոյակէ :

Ապերախսներ շս ես գրսած,
 Աւեւեւեւին մի՛ դժգոհար.
 Յայտնի նըշան է քեզ համար
 Որ քարոքիւն շս ես ըրած :

Ժանկէն՝ երկարը
 Կոստի կը մաշուի.
 Հոգեկն քաջ մարդը
 Սրբոյ կը մաշուի :

51. Ա Ռ Ո Ւ Ա Կ Ը

«Սիրուն առուակ, ինչո՞ւ այդպէս
 Զորերն ի վար դու կը շտապես,
 Ճամբուդ կէսը ըրիր արդէն,
 Իրիկուան կայ դեռ շա՞տ ատեն.
 Ո՛հ, չե՞ս սիրեր խաղ ու բերկրանք—
 Պահ մը կեցիր, հետըդ խաղանք:»

Առուակն ըսաւ ձորին մէջէն.—
 «Խաղ եւ բերկրանք ինձ համար չեն.
 Ինձ կը սպասեն անթիւ գործեր
 Զիս խաղալու դուն մի՛ փորձեր,
 Ճամանակս է խիստ թանկագին,
 Պէտք է գործեմ եռանդագին»

Ինձ կը սպասեն քիչ մը հեռուն
 Մեծ անիւներ ջաղայքներուն,
 Թուլցած խոտը, թուամած ծաղիկ
 Ա՛յն կը քաշեն ջուրիս զովիկ,
 Գառնուկներու ծարաւ խուճիկեր
 Զուր կը խնդրեն խիստ անհամբեր:

Զուր կը խնդրեն առատաբար
 Լըւայարարն ու խոհարար,
 Այս ամէնուն պէտք է հարկաւ
 Ճամանակին հասնիմ կարգաւ,
 Մընաս բարով, ազնիւ տըղայ,
 Մինչեւ ծովը ինձ շատ գործ կայ:»

52. Ա Պ Ա Կ Ի Ի Ն Օ Գ Ո Ւ Տ Ն Ե Ր Ը

Ապակիէն կը շինուին ակնոցներ՝ որոնք աչքի
 տկարութիւնները դարմանելու կը ծառայեն: Գի-
 տուններն ապակիէ կը շինեն այնպիսի գործիքներ,
 որոնցմով կարելի կ'ըլլայ տեսնել շատ հեռաւոր ա-
 ռարկաներ (կենտադէս), ինչպէս նաեւ գործիքներ՝
 որով կարող կ'ըլլանք տեսնել ամէնէն մանր իրերը
 (մանրադէս), զոր չպիտի կրնայինք տեսնել պարզ
 աչքով:

Պարտիզպաններն ալ երբեմն ապակի կը գոր-
 ծածեն՝ տունկերը ցուրտէն պահպանելու եւ ա-
 նոնց աւելի ջերմութիւն տալու համար:

Ապակին այնպիսի յատկութիւն մ'ունի որ
 ջերմութիւնը ներս կը մտնէ, բայց չի թողուր որ
 դուրս ելլէ: Ապակիէ ծածկոցը կը նմանի սենեակի
 մը՝ որուն մէջ ջերմութիւնը, անգամ մը մտնելէ
 ետքը, հոն բանտարկուած կը մնայ:

Ապակին սա՛ անպատեհութիւնն ունի որ դիւ-
 րաբեկ է, այսինքն դիւրաւ կը կոտրի. կոտրած ա-
 պակիի կտորները շատ հատու են և գէշ կերպով
 վիրաւորեն:

Օգտակար քա՛նէյիէն Ասիայասիւ է :

Տրգե՛սիւ քէ դաս կու սաս,
 Սոված մարդուն շուսաս կու սաս.
 Մերկ որքիւ կերպաս կու սաս,
 Սասակիւ մեծ վրնաս կու սաս:

53. ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ո՞վ սուրբ վայրեր, անհոգ ժամեր իմ կենաց,
Որ մտքիս մէջ քաղցր յիշատակ մ'էք թողած.
Ըսէ՛ք ինձի, չէ՞ կարելի ետ դառնաք,
Այրած սրտիկս զովայընել գալ վուժթաք:

Ի՞նչ անուշ է դպրոցական կեանքն անմեղ,
Ուր եղբօր պէս կ'ապրին տըղաք սիրազեղ.
Մտերմութեան կապով մը սիրտ կը կապուին,
Եւ այդ կապով միմեանց ընկեր կը լինին:

Բարեկամաց մէջ ամէնէն քաղցրներն
Են դպրոցի ու դաստան ընկերներն,
Որոնց սիրուն յիշատակներ քան զսյուցն,
Կուտան սրտին՝ կարօտի քաղցր սփտվանք:

Ո՞հ, երջանիկ էք դուք, սիրո՛ւն մանուկներ,
Որ ձեր անմեղ ժամերն ուսման նուիրեր՝
Մեղուի պէս ծաղիկներէն հիւթ քաղէք,
Եւ աշխարհի ո՛չ հոգ, ո՛չ վիշտը կըրէք:

Մանկութեան առաջին զգացումներն ու սպառ-
տաքիանները անչինց յիշատակ մը կը քողուն
մարդու մտքին մէջ:

Ինչ որ կը սորվի մարդս օրօրոցին մէջ, մինչեւ
գերեզման կը տես:

54. Ո՞Ր ՏՂԱՆ ԱՂԷԿ ԳԻՐ ՊԻՏԻ ԳՐԷ

(Օ Գ Տ Ա Կ Ա Ր Գ Ի Տ Ե Լ Ի Բ)

Ճարտնի մէջ սովորութիւն կայ որ տարուան
առաջին կամ երկրորդ օրը, գիր սորվող տղաք
թղթի կտորներու վրայ քանի մը տող գիր կը գրեն:
Յետոյ այդ թղթերը կը ծալուին, կը փաթթուին՝
կարմիր և սպիեգոյն լարերով, և կը դրուին կուռ-
քերուն տակ գանուող դարակին մէջ:

Ամսուն տասնըհինգի օրը կուտան բակին
մէջ կրակ կը վառուի և թուղթերն անոր մէջ կը
նետուին, մինչ տղաք եռանդով կը դիտեն թէ ի-
րենցմէ որո՞ւն թուղթը օդին մէջ ամէնէն բարձր
կ'ելլէ բոցերուն հետ: Վասն զի այնպէս կը հաւա-
տան թէ զայն գրող տղան շատ հանճարեղ քար-
տուղար մը պիտի ըլլայ:

Կը հասկնաք հարկաւ թէ այս չէ լաւագոյն
միջոցը՝ գիտնալու համար թէ ձեր մէջէն ո՞վ պիտի
ըլլայ քաջ գեղագիր: Երբ աշակերտ մը հոգ կը
տանի ճիշդ օրինակին նման գրելու և վարժապե-
տին պատուէրին համեմատ բռնելու գրիչը՝ տա-
րակոյս չունիմ թէ աղէկ գրել պիտի սորվի: Երբ
դեռ տղայ էի, վարժապետս կ'ըսէր ինձի.—Ո՞վ որ
կ'ուզէ լաւ գրել, պէտք է նախ սիրահար ըլլայ
գրելու:»

Քեզի յանձնուած գործը ուշադրութեամբ կ'ստարէ,
երէ կ'ուզես յայտնակ եւ արդիւնաւոր ըլլայ:

55. ԴԱՐԲԵՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

Վարպետ ու աշկերտ կայնած դէմ դէմի՛
Կրակն են խոթեր ձողերն երկաթի:
Աշկերտ մ'ալ «փո՛ւֆի փո՛ւֆ» կը փըչէ փըքոյ,
Եւ վառարանէն կ'ելլեն ծուխ ու բոյ:

Ծանրը մուրճերով՝ կարմիր երկաթէն
Պէս պէս գործիքներ շուտով կը կոփեն,
Հոն՝ սալին վրայ՝ «թաքը թիքը թաք»
Կացին, բահ, բըրիչ, նաեւ դամ, ուրագ:

Հոն, տես, աշկերտ մը՝ բռնած է ձեռքին՝
Յեսանին վըրայ՝ դեռ գոլ մի կացին,
Շուտ կը գործընէ անիւը «խըռ խուռ»
Սըրերու համար գործիքն ամրակուռ:

Հոս ալ ուրիշ մը՝ հաստ երկաթին քով՝
Քրտինք կը թափէ ֆըչալով հեւքով,
Կը դարնէ մուրճը անիւը՝ «տանկատանկ»
Աստուած վարձատրէ իր ճիգերն ու ջանք:

Անեկես աչ ծնած եկի աշխատեալու համար:

Գործաւորին ֆրիկիք իր ցարերուն սպեղանիկ եւ
հանգստութեան աղբիւրն է:

56. ԼՈՒՍԻՆ, ՄՈԼՈՐԱԿ ԵՒ ԼՈՒՍԱԻՈՐՆԵՐ

(ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ՏԱՐԵՐ)

Ախթարները որ կը փայլին դիշեր ատեն, ան-
թիւ են: Մեզի ամէնէն մօտն է Լուսինը, որ մեր
երկրին շուրջը կը դառնայ և անկէ 49 անգամ
փոքր է:

Լուսինն ալ երկիր մ'է. անոր մէջ բարձր լեռ-
ներ կան: Լուսինն ինքիւրմէ լոյս չունի:

Ի՞նչու ուրեմն մեզի լուսաւոր կ'երեւայ գի-
շեր ատեն:—Վասն զի արեւը կը լուսաւորէ լուսինն
այն կողմը որ մեզի դէմ կը գտնուի:

Երբեմն Լուսինը կը գտնուի Արեւին և երկ-
րիս մէջտեղը և մենք՝ արեւէն լուսաւորուած կող-
մին մէկ հաստուածը միայն կը տեսնենք: Այս է
յուսնի մահիկ կոչուածը:

Լուսինին բազդատամբ մեզմէ շատ՝ շատ ա-
ւելի հեռու են ախթարները. անոնցմէ ոմանք մեր
երկրին նման են. արեւէն կ'առնեն իրենց լոյսը և ա-
նոր շուրջը կը դառնան: Ասոնք մոլորակ կը կոչ-
ուին:

Ուրիշներ ալ կը նմանին արեւին, եւ անոր
պէս կը փայլին իրենց յատուկ լոյսով: Ասոնք են
բուն ախթարները:

Երբեմն երկինքին մէջ կ'երեւան նաեւ պոչ ու-
նեցող լուսաւորներ, ասոնք ալ կը կոչուին գի-
սաւոր:

Բոլոր այս երկնային մարմինները թէեւ ան-

չարժ կ'երեւան բայց կը շարժին և իրարու շուրջը
կը գառնան: Իրենց շարժումները կանոնաւորուած
են զարմանալի ներդաշնակութիւնով մը:

Տիեզերքին զարմանալի և ներդաշնակութիւնը Աս-
տուծոյ ակնառ իմաստութեան ապացոյցն է:

57. ԵՐԵՔ ՃԱՌԱԳԱՅՅՆԵՐ

1.— Երեք սիրուն ճառագայթներ
Մէկդի թողլով խաղ ու պարիկ՝
Լաւ փափաք մըն էին յայտներ
վար բերելու մէյ մէկ բարիք:—
Եւ իրիկունն արեգակին
Ծոյն երթային պիտի կր'լին:

2.— Առաջինը ասն մը տրժոյն
Գունէն մըտաւ տըղու մը քով.
Զըւարթացաւ մանուկն իսկոյն
Եւ զայն բռնել ուզեց ձեռքով:—
Շող և մանուկ ի միասին
Լաւ բացխրփիկ մը խաղացին:

3.— Երկրորդն եկաւ սենեակ մը մութ
Ուր հիւանդ կին մը կը հեւար.
Եւ իր ցոլքով գորովագութ
Շոյեց անոր գէմքը նիհար:—
Ու հիւանդը պահ մը մոռցաւ
Իր գառնագին վիշտերն ու յաւ:

4.— Իսկ երրորդը՝ լըռիկ, ըզգոյձ՝
Իջաւ թռուած ծաղկի մը քով.
Մըտաւ անոր ծոյցը քնքոյձ,
Ոգեւորեց զայն նոր կեանքով:—
Գլուխը վերցուց ծաղիկն իսկոյն.
Պարզեց թեւերն իր գոյնզգոյն:

5.— Եւ երբ մթնեց անոնք նորէն
Դարձան իրենց հօր՝ արեւուն.
Ու պատմեցին զըւարթօրէն
Իրենց գործեր բարի, սիրուն:—
Արեւն ըսաւ. — «Շատ մեծ բարիք
Գործած էք գուր, հազար ապրիք:»

Կրրակն որ Աստուած վստէ,
Մարդըս մարեղ չէ կարող,
Ճըրագն որ Աստուած մարե
Մարդըս վստեղ չէ կարող:

58. ԱՍԵՂՆԱԳՈՐԾՈՒՅԻՒՆ

Ասեղը մեծ գեր կը կատարէ կնոջ կեանքին
մէջ. գրեթէ անոր սեփական տարրն է: Ասեղին
չնորհիւ, աղբաւ աղջիկ մը՝ գործաւորուհի մը՝
կրնայ պատուաւոր ապրուստ հայթայթել, եւ տան-
տիկին մը կարեւոր խնայութիւններ ընել, հարուստ
կամ իշխանագուն տիկիններու և օրիորդներու հա-
մար ալ քաղցր զբաղում մ'է ասեղը, ոչ միայն

դատարկութեան ձանձրոյթէն կ'ազատէ զանոնք, այլ և առիթ կ'ընծայէ անոնց՝ իրենց ձեռքի վատտակով աղքատները մխիթարելու: Ասեղը ամէն ժամանակ կ'իններու գլխաւոր զբաղումը եղած է: Վաղեմի քաղաքակրթուած ազգերու, մասնաւորապէս Յոյներու և Հռոմայեցիներու արիւնները իրենց հազուսանները իրենք կը կարէին, նոյնպէս իրենց ամուսիններուն ու զաւակներուն հանդերձները: Մեծն Աղեքսանդր պարծանքով ցոյց կու տար իր հանդերձները, զորո իր քոյրերը կը կարէին: Օգոստոս կայսրը իր կնոջ և աղջիկներուն կարած հազուսանները միայն կը հագնէր: Մառի-Մնթուանէթ՝ բանտարկութեան միջոցին՝ իր զգեստները ինք կը կարկտէր, և որչափ կ'օրհնէր ինքզինքը, որ իր աղջիկնութեան ժամանակ չէր արհամարհած ասեղնագործական աշխատութիւնները:

Ես յաւ քաղաքի ակնոր կ'ըսեմ՝
 Որուն քրթիչկ' օղև ու ջուրն է,
 Ես ստող Վարդ ակնոր կ'ըսեմ՝
 Որուն հաւեմ՝ տիւ պիստուն է:

—Տրգէս ես ու խոնարհ եղա՛ր,
 Գիտունի ջափ պատիւ ունիս,
 —Գիտուն ես ու հրպարս եղա՛ր,
 Տրգէսի ջափ պատիւ ջուրնիս:

59. Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Մ

Մայրի՛կ, նայէ՛, ի՛նչպէս սիրուն
 Են այս ծաղիկներ .
 Կարմիր, ճերմակ և սուկեգոյն
 Դաշտն է լեփ-լեցուն :
 Ի՛նչ ալ անուշ հոտ ունին, մայր,
 Սիրեմ ես զանոնք .
 Մին է զմիտ խտ, միւսը գոհար՝
 Գոյն ունին վառ վառ :
 Մայր, ո՞վ արդեօք զանոնք ըրաւ ,
 Ո՞վ ցանեց այսպէս :
 —Աստուած, տղաս, նա՛ որ տուաւ
 Մեզ բարիք անբաւ :
 Մայրի՛կ, նայէ՛, ի՛նչպէս աղւուր
 Են այս թռչուններ,
 Ունին փափուկ թեւ գունաւոր
 Հանդերձ փառաւոր :
 Ճիւղէ ի ճիւղ կը թռչըջտին,
 Անտառն է բուներ
 Իրենց ճիւղ ճիւղ ու՛ երբ կամին՝
 Կը թեւեն յերկին :
 Մայր, ո՞վ արդեօք զանոնք ըրաւ
 Այսպէս գեղեցիկ :
 —Աստուած, տղաս, նա՛ որ տրաւ
 Մեզ բարիք անբաւ :

Մայրի՛կ, նայէ՛, ի՛նչպէս պայծառ
են այս աստղիկներ :

Կը զարդարեն երկնակամարն ,
Ու են անհամար :

Մին քան զվիւնն է լուսադեղ ,
Եւ՝ մթութեան մէջ՝

Իբրեւ մէյմէկ վառին կանթեղ .
Քանի՛ են շքեղ :

Մայր, ո՞վ արդեօք զսնոնք ըրաւ ,
Ո՞վ վառեց այսպէս :

— Աստուած , տղաս , նա որ տուաւ
Մեզ բարիք անբաւ .

Աստուած՝ այժիդ առաջեն
Բըռնէ՛, գըռնա՛ շիտի-շիտակ ,
Մի՛ հոգար թէ քու ետեւեն
Ո՞վ կու գայ քեզ հակառակ :

Աստուած, Աստուած, ո՞վ որ ըսաւ,
Միտեց զայն Տէր, շրնորհ տրաւ :

60. ԻՆՉՊԷ՞Ս ՊԷՏԲ Է ԿԱՐԴԱԼ

(ՕԳՏԱԿԱՐ ԳԻՏԵԼԻՔ)

Ի՛նչպէս որ կը խօսինք, այնպէս ալ պէտք է
կարգանք: Երբոր Յակոբ կը կարգայ՝ շարունակ
նոյն ձայնը կը հանէ և ամէն մէկ բառին վրայ կը
կենայ. կարծես թէ շունչը կը կտրի:

Ատիկա ոպէ՞կ կարգալ է:

Անշուշտ ո՛չ:

Հիմայ, մտի՛կ ըրէ իր քայրը՝ Սաթինիկ՝ որ ընդ-
հակառակ շատ շուտ կը կարգայ, բայց տեղ տեղ
կը կենայ՝ երբոր ստորակէտի, միջակէտի հանդիպի,
և աւելի՛ կանգ կ'առնէ, երբոր խօսքը վերջակէտով
կը լինայ: Ահա այսպէս կարգալու է ամէն տղայ:

Յովսէփ ալ կարգալու ատեն պակասութիւն
մ'ունի. ո՛ւր որ կէտ կամ ստորակէտ չկայ՝ ձայնը
կը կտրէ որ շունչ առնէ. շատ անգամ բառին կէտը
կարտասանէ եւ դարձիւթ ետեւ նորէն կը սկսի: Ա-
ռանց կարգացածին իմաստն հասկնալու, երբեմն
բարձր եւ երբեմն ցած ձայն կը հանէ: Լսողը կը
կարծէ թէ Յովսէփ կ'երգէ կամ կուլայ, ինչու որ
Յովսէփ լաւ կարգալ չի գիտեր:

Իսկ Պօղոս կարգացած ատեն ցոյց կուտայ թէ
լաւ կը հասկնայ գրուածը՝ ինչու որ իմաստին հա-
մեմատ կը փոխէ ձայնը եւ հեռուէն լսողը կը
կարծէ թէ Պօղոս իր գիրքին հետ կը խօսի, ինչպէս
կը խօսի եղբօրն ու հօրը հետ:

Արդեօք Յակոբ եւ Յովսէփ պիտի յաջողի՞ն
Պօղոսին պէս կարգալու:

—Անշուշտ, եթէ անոր պէս մտադիր ըլլան:

Յարատեւութիւնն ու աշխատութիւնը կեանքի
ըտոր կը թերեցնեն:

ՅԼ. ՔՐԻՍՏՈՍ ՅԱՐԵԱ՛Ի

Դաշտերուն մէջ ձիւնն հալեցաւ,
Կենդանարար սիւքն ըսկսաւ,
Սառնամանիք, հողմ՝ ձըմեռուան,
Օ՛հ, վերջապէս անյայտացան:

Բերկրութիւն է ամէն մարդոց,
«Քրիստոս յարեա՛ւ ի մեռելոց»:

Այդի, պարտեզ զարդարուեցան,
Ծառերն ամէն կանաչացան,
Ծիծեռնակն ու ամէն թռչուն
Ողջունեցին նորեկ գարուն:

Յնծութիւն է հարուստ մարդոց,
«Քրիստոս յարեա՛ւ ի մեռելոց»:

Բաղմութիւնը մեծ ու փոքրը,
Ժողովըւեցան եկեղեցին,
Հարս ու աղջիկ զարդարուեցան
Ենչպէս ծաղիկ գարնանային:

Բերկրութիւն է բոլոր մարդոց,
«Քրիստոս յարեա՛ւ ի մեռելոց»:

Ժամին մէջը՝ վիզը ծըռած
Հագուստները պատառոտած
Քարի վրայ սաքը բոպիկ՝
Տեսէ՛ք, ե՛ղբայր, ո՞վ է կանգնած:

Սուգ ու լաց է աղքատ մարդոց,
«Քրիստոս յարեա՛ւ ի մեռելոց»:

Մանկիկներով շրջապատուած
Նա աղքատ մ'է խեղճ ու քաղցած,
Նա տկար է, անօգնական,
Մըխիթարենք, եղբայր, մենք զայն:

Տանջանք, մահ է աղքատ մարդոց,
«Քրիստոս յարեա՛ւ ի մեռելոց»:

Հարուսիւ նորումութիւնը՝ աղիւսիւ օրհնութիւնը:

Որ նորումի աղիւսիւ, փոխ սայ Աստուծոյ:

62. ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

(ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՅ ՏԱՐՐԵՐ)

Մարմիններն ունին ուժ մը որով ուրիշ թիւ-
թեւ մարմիններն իրենց կը քաշեն, լոյս կ'արձա-
կեն եւ կենդանիներուն մէջ ջգային յիցում կը
պատճառեն: Այդ զօրութիւնը կը կոչուի ելեկտրա-
կանութիւն:

Քրիստոսէն 600 տարի առաջ կ'ազդէր Թադէս
փիլիսոփան: Ան գտաւ մարմիններուն այդ զօրու-
թիւնը՝ սաթի միջոցաւ (տարոյն):

Շփումը ելեկտրականութիւն յառաջ կը բերէ:
Ինչպէս մութ սենեակի մը մէջ, երբ կատուին
կռնակը շփենք, իսկոյն կը նշմարուին փոքրիկ կայ-
ծեր, այս է ելեկտրականութիւնը: Կնքամամով չու-
խայի վրայ շփելէ վերջ՝ երբ շիւղի մը մօտեցնենք,
կնքամամը դայն իրեն կը քաշէ: Նոյնպէս մագնիսն
ու սաթը շփուելով՝ փոքրիկ շիւղերը, ասեղը,
և այլն իրենց կրնան քաշել վասն զի ելեկտրական
զօրութիւն կը պարունակին:

Երկու տեսակ ելեկտրականութիւն կայ. մէկը
կը կոչուի Դրական եւ միւրը՝ Ժիւսական:

Դրականն ու ժիւսականը զիրար կը քաշեն,
իսկ համասեռները, երբ իրարու հանդիպին, զի-
րար կը վանեն:

Պիտոքիւնը sqիտոքեան խոստովանութիւնն է:

63. ՏԻՊԱՐ ՔԱՇԱՆԱՆ

Հագած սեւ ըզգեստ, գըլուխը փակելը,
կը շըրջի տէրտէրն ամէն տուն ու տեղ,
Սըրբութեան ողջոյն ցանէ ամէն դի,
Իր բերնէն, կարծես, մեղըր կը կաթի:

Շնորհալի ու հեղ այդ տէրտէրն հայ է,
Որ իր օրհնենքը քեզի կ'ընծայէ:

Երբ ժամկոչ աղբարն՝ լոյս առաւօտուն՝
կը հընչեցընէ կոչնակը ժամուն.
Տէրտէրն հոն դիմէ քայլերով արագ
կարդայ, աղօթելը ընել պատարագ:

Սուրբ, առաքինի այդ տէրտէրն հայ է,
Որ մաս ու նըշխարք մեզի կ'ընծայէ:

Նորածին մանուկն երբոր ժամ տանին,
կը մըկըրտէ զայն մէջն աւազանին,
Ճշմարիտ հաւատք, յոյս ու անկեղծ սէր
Ներշնչէ անոր մեր ծերուկ տէրտէր:

Թաւ ձայնով կ'երգէ «Մըկըրտի՛ քրիստոս»,
Իր բերնէն բոխի աղօթք մշտահոս:

Երբոր հարսնիք կայ, շուրջառը ուսին՝
Նարօտ կը կապէ հարսին ու վեսին
Շընորհաւորանք, տաղեր, շարական
Զըւարթ շեշտերով կըսէ տէր պապան:

«Օրհնեալ եղեցի, որդեալի, այս պըսակ
Որ առատ նուէրով լեցուց իմ քըսակ»:

Դարձեալ, երբ կու գայ օրը մեր վերջին,
Ու երկինք կանչէ մեզ ձայնը փրկչին,
Հայ տէրաւորն է որ մինչեւ գերեզման
Կու գայ կատարել կարգը սուրբ թաղման:

Մահերգակ գանձով ու խաչով, այն տեղ
Կը գոցէ փոսը, կ'օրհնէ վերջին հեղ:

Ո՛ւր որ տեսնես զինք, փութա՛, իր աջն ա՛ռ,
Ուր որ ներկայ է, կեցի՛ր հոն պատկառ:
Մեր միջնորդն է ան՝ Աստուծոյ առջին,
Սուրբ պաշտօնեան է կրօնի ու խաչին:

Հեղուկ ու բարի հայ քահանային

Աչքերն առ Աստուած յաւէտ կը հային:

Իր ժողովուրդին հովիւն անձնուէր

Աստուած է կոչեր, Աստուած պարգեւեր,

Հօտը տէրաւորին ու տէրութիւն հօտին

Միշտ եւ հանս գալ մ'ամենց կտրօտին:

Տէրտէ՛ր, փարատէ՛ մեր հոգուն ցաւեր

Մեզի սոյլէյց՛ւր Աստուծոյ պատուէր:

ԹԷ. Գ Ի Ր Ք Ը

Աղքատ ծնանիլ, որդեակ իմ, դժբաղդու-
թիւն մը համարուած է: Լա՛ւ, այլ դժբաղդու-
թեան աւաջին դարմանն է ստու՛մբ Անիկա՛ որ լաւ
դաստիարակութիւն աւանդ է, իսկ ուր կը զբայ թ
իր արժէքը կրկնապատկուած է: Անիկա՛ առաւել կը

յարգէ իր անձն և առաւել կը յարգուի զինք ճանչ-
ցողներէն:

Ուստի վայրկեան մ'իսկ մի՛ կորսնցներ, երբ
երթաս նստիս դպրոցի նստարաններուն վրայ: Սի-
րէ՛ գիրքդ որով կը ջանաս լուսաւորել մատաղ ի-
մացականութիւնդ. սերտէ՛ դայն փութաջան, և մի
առ մի խլէ անոր բոլոր դասերը: Փոքրիկ գիրքդ
կը սիրէ զքեզ, թէեւ գոն մտքէդ անգամ չես
անցըներ. բարեկամ մ'է ան որ քեզի կը խօսի և
կ'ուզէ զքեզ լուսաւորել: Փոքրիկ սև կէտերէ
բաղկացած այս կանոնաւոր տողերն, որ աչքիդ
առջեւ կը պարզուին, զանոնք ո՞վ տողած է, եթէ
ոչ՝ զքեզ սիրողի մը ձեռքը: Մայրդ չէ՛ մինակ
որ խանդակաթ աչքով կը դիտէ զքեզ: Անիկա՛ ալ՝
որ քեզի կը խօսի հոս՝ գիրքիդ ձայնով, անձանօթ՝
այլ անձնուէր բարեկամ մ'է որ կը բաղձայ երջա-
նիկ տեսնել զքեզ: Անաս՛, որդեակ իմ, գիրքիդ
դասերուն, սերտէ՛ սրչափ կրնաս: Իմաստութիւնը
տակաւ առ տակաւ կու գայ՝ քանի՛ տգիտութիւնը
խոյս տայ, և իմաստութիւնն՝ երջանկութիւն է:

Աղխար յի դժբաղդ՝ այլ սգե՛սր:

Ուսում եւ դաստիարակութիւն կը հարթեն
կեանքի անբաւն:

Տգիտութիւնը մտքին գիշերն է:

65. Մ Ա Յ Ր Ի Կ Ս

Ո՞վ կերակրեց զիս՝ տալով ծիծ անուշ,
 Ո՞վ առաւ իր գիրը՛ն որ ննջեմ մուշ մուշ,
 Իմ վարդ երեսիս ո՞վ ծաղիկ թափեց .
 —Մայրի՛կս :

Երբ իմ աչքերէս փախաւ քուն՝ գնաց ,
 Ո՞վ ինձ անուշիկ օրօրներ ասաց ,
 Եւ թեւերուն մէջ օրեց որ չը լամ .
 —Մայրի՛կս :

Ո՞վ նստաւ հսկեց իմ մատաղ գլխուն ,
 Երբ մէջ օրրանիս ննջէի սիրուն ,
 Ո՞վ սիրոյ քաղցրիկ արցունքներ թափեց .
 —Մայրի՛կս :

Երբ կծու ցաւով կուլայի ես միշտ ,
 Ո՞վ իմ աչք սրբեց , թեթեւցուց իմ վիշտ ,
 Ահ ու դող ըզգաց որ ես չը մեռնիմ .
 —Մայրի՛կս :

Ո՞վ վաղեց օգնել երբ ես ինկայ վար ,
 Եւ պատմեց ինձ վէպ որ ըլլայ ինձ ճար ,
 Պագաւ ցաւած տեղն որ տանի դարման .
 —Մայրի՛կս :

Ո՞վ աղօթք ուսուց իմ բերնիս քնքուշ ,
 Որ պաշտեմ Աստուած , ըլլամ միշտ ըզգուշ ,
 Եւ խելքով չնորհքով իմ կեանքս անցընեմ .
 —Մայրի՛կս :

Եւ կընամ երբեք մոռնալ քեզ , հոգիս ,
 Դուն որ սիրեցիր ու հոգացիր զիս ,
 Եւ այնչափ ցաւեր սիրով քաշեցիր .
 —Մայրի՛կս :

Ո՞հ , այդպիսի բան միտքէս չի անցնիր ,
 Եւ Դուն , ո՞վ Աստուած , իմ արեւ պահիր .
 Յուսամ վարձատրել քու անբաւ հոգեր ,
 —Մայրի՛կս :

Իսկ երբ ըլլաս դուն արկար՝ պառաւուկ՝
 Իմ հըզօր բազուկ քեզ ըլլայ նեցուկ ,
 Ես պիտի սփոփեմ բոլոր քու ցաւեր ,
 —Մայրի՛կս :

Եւ երբոր տեանեմ որ գլուխըդ ծըռի ,
 Ե՛ս պիտի հսկեմ մօտ քու սընարի ,
 Եւ սրտիս խորէն պիտ՝ արտօսը թափեմ :
 —Մայրի՛կս :

Երասիսագէտ րոյսնի մեր ծնողիին, եւ ցանաւի
 փոխարինել անոնց անձնուիրոսքիւնն ու
 գոհողութիւնները :

Ի՛նչ անուշ է մօր յիշատակը . Իոյիկն կրնայ
 մարդոց արեւն ջնջել զայն :

66. ՇԱՆԹԱՐԳԵԼ

(ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՅ ՏԱՐՐԵՐ)

Կայծակն ելեկորականութենէ յառաջ կու-
գայ : երկու ամպ իրարու քովէ անցած ատեն՝
մէկուն ելեկորական զօրութիւնը միւսին տեղը
բռնել կ'ուզէ եւ այսպէս երկու հակառակ զօրու-
թիւններ միանալով կրակէ գունտի պէս կ'ըլլան
եւ ասկէ կը գոյանայ կայծակ (շանթ) եւ որոտում
(գոռա) :

Կայծակը , երբ տեղ մը կ'իջնէ , կ'այրէ՛ կը
փլցնէ շէնքերը , կը սարմնէ կենդանիները եւ կ'ա-
ւերէ ամէն ինչ : Բայց Յրանքլին անուն Ամերի-
կային ասոր առաջըն առնելու համար հնարած է
շանթարգէր :

Երկայն ձողի մը ծայրը կը հաստատեն մե-
տաղէ գաւազան մը . այս գաւազանին վարի ծայ-
րէն շղթայ մը կը կապեն եւ ձողին երկայնութեամբ
կ'իջեցնեն մինչև մօտաւոր հորի մը մէջ : Կայծա-
կը , որ ելեկորական հոսանք մ'է , շղթային վրա-
յէն կ'իջնէ մինչև հորին տակը , ջուրին մէջ , առանց
շէնքերուն վնասելու :

Բարձր եւ սուր կատարներ ունին աւելի , ձգու-
ղական զօրութիւն : Ուստի փոթորիկի ժամանակ
բարձր ծառերու տակ պատսպարուիլ վտանգաւոր է :

Մարդկութեան նշխարիս բարերարներն անոնք
եւ որ արդիւնաւոր գիւտով մը մարդկային
բշտառութիւնները քերտցուցին :

67. ՄԱՆՈՒԿՆ ԵՒ ԻՐ ԾԱՂԻԿ

Ընծայեցին ծաղիկ մ'իյնծի ,
Զայն տնկեցի եւ ջրբեցի :
Խնդրեմ , եկէ՛ք , թռչուններ ,
Ըսէ՛ք թէ լա՛ւ եմ ըրեր :

Արե՛ւ , ծաղիկս դուն աճեցո՛ւր ,
Սմայի՛կ , անոր վրայ թափէ՛ ջուր :
— Գլուխըդ շիտակ բռնէ՛ վեր
Սիրուն ծաղիկ , մի՛ վախեր :

Ես անհամբեր առտուն զովիկ
Պարտէ՛ղ կ'իջնեմ ծաղիկս քովիկ ,
Կը հարցընեմ թէ ան՝ լա՛ւ՝
Գիշերն ամբողջ քընայա՛ւ :

Արեւուն հետ անպ՝ միասին՝
Ծաղիկս ազուոր աճեցուցին :
Արե՛ւ ու ամպ , մեծապէս
Չեր բարիքէն գոհ եմ ես :

Թիթեռնիկներ , եկէ՛ք հիմայ ,
Զմայլեցէ՛ք ծաղիկիս վրայ ,
Եւ դո՛ւն , թռչուն երգեցիկ ,
Գովէ՛ ծաղիկս գեղեցիկ :

Ա Ղ Ջ Կ Ա Ն Ս

Ոսկի մագեր Գերմանիկիս
Խոպոպ կազմեր գլխուն վերեւ,
Ծաւի աչուին անուշ ցոլքով
Իբրեւ մէյ մէկ փայլին արեւ :

Ժըպիտ մ'անուշ՝ բերնին վըրայ.
Երբ իս տեսնէ կը փթթի միշտ,
Հօրը վըրայ կը գուրգուրայ
Կը փարատէ հոգերն ու վիշտ :

Կարծես հրեշտակ մ'է երկինքէն
Իր հօրն ու մօր պարգեւ տըրուած.
Հրեշտակ, ա՛յո, Գերմանիկէն,
Արեւն անոր պահէ Աստուած :

ՅՅ. Կ Մ Ա Խ Ք

Կմախքը ոսկորներուն ամբողջութիւնն է , որ
մարմինին մասերուն իբր նեցուկ և պաշտպան կը
ծառայէ : Այսպէս՝ գանկը և ողնաշարը կը պահ-
պանեն ուղեղը և ողնածուծը : Կողին ոսկորները
կը պաշտպանեն սիրտն ու թոքերը : Բազուկին ու-
կորները ձեռքի նեցուկներն են , իսկ ազդրին ու-
կորները՝ ամբողջ մարմինին :

Մանուկներուն ոսկորները բաւական ժամա-
նակ կակուղ և առածգական կը մնան : Եթէ ա-

նոնց պնդանալը ուշանայ , յայտնի է թէ տղան
ողնաքեփոքիւն ըսուած հիւանդութեան ենթա-
կայ եղած է : Այդ մանուկներուն սրունքները ի-
րենց մարմինին ծանրութեան տակ չըջանակաձեւ
կը ծռին, ողնայարը կը կորանայ :

Ողնաթեք տղան ընդհանրապէս կուզ կ'ըլլայ :
Ողնաթեքութիւնը առաջ կու գայ երբեմն՝
մանուկներուն՝ ժամանակէն կանուխ կաթէ կըտ-
րուելէն : Բայց յաճախ՝ սնունդի նուազութեան և
առողջապահութեան կանոններու զանցառութեան
արդիւնք է : Այսպիսիներուն կարելոյ դարմանն
է՝ լաւ սնունդ , բացօդեայ կեանք եւ խօնաուութենէ
զգուշութիւն :

Առողջութիւնը հարստութիւնն է :

Հոգածու ըլլակի՝ մեր մարմինին առողջութեան :

Առողջ միտք առողջ մարմնի մէջ :

ԾԾ. ՏԱՍՆԱԲԱՆԵԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՔ

Դ Պ Ր Ո Յ Ա Կ Ա Ն Տ Ղ Ո Յ

1. Ամէն առաւօտ , արեւուն լուսով
Իսկոյն անկողնէդ դուրս պիտի ցատկես ,
2. Երեսդ ու ձեռքերդ՝ առատ պաղ ջըրով
Պիտ՝ անհրաժեշտ լըւաս ու սըրբես .

3. Նոյն օրուան դասերդ՝ ուշադիր մըտքով
Պիտի վերըստին հեգես ու սերտես :
4. Յետոյ՝ անդանդալ, և ուրախ դէմքով
Ուղղակի պիտի դպրատուն վաղես :
5. Հոն, ակնածանքով և անկեղծ սիրով
Պիտի վարժապետդ յարգես ու պատուես :
6. Հընազանդութեամբ, անդուլ, անխըռով
Անոր պատուէրներն պիտի կատարես :
7. Եւ՝ բընաւ երբեք՝ ձայնով ու խօսքով՝
Զբախտի դասին խանդարում առթես :
8. Տեսարակդ ու գրքերդ այ՝ մեծ խընամքով
Պիտի անաղարտ ու մաքուր պահես :
9. Եւ՝ քեզ բարեկամ լաւ որոշելով՝
Բարի տըղոցմէ միայն պիտ' ընտրես :
10. Ամէն իրիկուն՝ լըռիկ ու շուտով
Դպրոցէն շիտակ տուն պիտի դիմես :

— Տղաք կանուխէն վարժուրիւն քոյ սսանան
կանոնաւոր աշխատութեան եւ աշխատասիրտեան:

Սիրելի ընտան գիտաւոր միջոցներէ մէկն է
բարեկրթութիւնը :

Դպրոցը բարոյական դասընդ մ'է ուր կը
կոսիտի մանուկին միտքը :

70. ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՈՒ ԽՈՒՄԲԵՐԸ

Առարկաներու խումբերը այլ եւ այլ անունով
կ'որոշուին, այսպէս՝ դէզ մը խոտ, հոյլ մը ծաղիկ,
պրակ մը թուղթ, տրցակ մը բանալի, կապոց մը
մանած, խուրճ մը հասկ, ծրար մը կտաւ, կարգ մը
աշակերտ, խումբ մը տղաք, բեռ մը վայտ, կոյտ
մը հող, հոյլ մը ախթար, տորմիդ մը առագաստա-
նաւ, շարք մը ոսկի, ընթացք մը դաս, պարկ մը
ածուխ, շեղ մը ջուր, շեղ մը յարդ, դէզ մը ցախ-
— Նոյնպէս կ'ըսուի ձեռք մը հագուստ, փունջ
մը ծաղիկ, հատոր մը գիրք, գլուխ մը սոխ, լոճ մը
սապոն, ափ մը չամիչ, պողոտնց մը աղ, կոճ մը ա-
պուխտ, պճեղ մը սխտոր, շերտ մը հաց, ողկոյզ մը
խաղող, ծալք մը պաստեխ, չափ մը ցորեն, թիզ մը
հասակ, եւայլն (տե՛ս ԱՐԱՅՈՒՅԻՉ ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ,
էջ 54 և ԳՈՐԾՆ. ԸՆԹԱՅԻ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ, էջ 67,
Հրահ. 28):

Ամէն բանի մէջ կարգ կանոն պահեմք :

Ամէն բանի մէջ կարգ կայ
Ամէն բանի մէջ շարք կայ
Եւ աղայ, դուն աղայ
Զաղա՞ցք ոյ աղայ :

71. ԱՂՈՒԷՍ ԵՒ ԲԱԴ

Աղուես

«Հերիք լողաս, բազիկ սիրուն,
Քիչ մը խնայէ քու ոտքերուն .
Եկուր, հետըդ հինէն նորէն
Քիչ մը խօսինք մտերմօրէն»

Բադ

— Հինը, նորը, պարոն աղուէս,
Դուն ինձմէ շատ աղէկ գիտես .
Խելացում ինձու գիտեմ արդէն,
Ա՛լ ի՞նչ կ'ուզես խեղճուկ բաղէն»

Աղուես

— Կանանչին վրայ, ազնիւ ընկեր,
Բազի վետուր մըն է ինկեր .
Եկուր ու տես, ի՞նչ գեղանի,
Փետուրներուդ կը նըմանի»

Բադ

— Խումբ մը աղուէս եկան երէկ
Ու լավեցին բողբեր երեք .
Զոհի վետուր է այդ՝ գիտես,
Կ'ուզե՞ս միթէ բռնել քիթէս»

72. ԱՆՇԱՀԱԽՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

Շատ աղքատ մտրդ մը գտաւ քսակ մը որուն
մէջ 100 ոսկի կար: «Այս ստակն իմն չէ, ըսաւ
ինքնիրեն, պէտք է տէրը վնասուեմ»

Իսկոյն մունետիկ կանչել կու տայ թէ քսակ
մը ոսկի կորսնցնողը իրեն դիմելու է: Քսակին տէրն
եկաւ գտաւ զինքը և այնպէս մը տուաւ պէտք
եղած բացատրում իւննի, որ կ'ապացուցանէր թէ
ստուգիւ քսակը ի՛րն է: «Շատ ուրախ եմ, ա՛ռ
քսակդ» ըսաւ աղքատը: Մարդը ուրախ և երախ-
տագէտ ըլլալով՝ կ'ուզէ աղքատին քսան ոսկի
տալ, բայց աղքատը կը մերժէ: Տասն ոսկի կու տայ
և աղքատը նորէն կը մերժէ: Այն ատեն քսակին
տէրը նետելով անոր առջեւ իր քսակը, «Ա՛ռ, քեզի՛
պահէ, կ'ըսէ, քանի որ փոքրիկ նուէրս չես ընդու-
նիր, ես ալ չեմ ընդունիր քսակը»:

Աղքատը, անոր սիրտը չվիրաւորելու համար,
ոսկի մ'առաւ և իսկոյն տուաւ կոյր մուրացկանի
մը որ անկէ կ'անցնէր:

Ազնիւ արժի արգասիք է անշահախնդրութիւնը:

73. ՓՈՔՐԻԿ ՍՆԱՓԱՌԸ

Սընավառ մը կար փոքրիկ,
Հազիւ վեց էր իր տարիք,
Օր մը ըսաւ իր միտքէն
«Մեծ պարոն մ'եմ ես արդէն»

Վեհ քայլերով գընաց ան,
Առաւ պապուն գաւազան,
Եւ հօրը մեծ գլխարկին
Մէջ թաղուեցաւ կիսովին:

Երբ դուրս ելաւ, փողոցին
Քարերն իր տակ դողացին .
Նա մեծ մարդեր բարեւեց
Իր տարիքովն հազիւ վեց :

Անցորդները փողոցին
Քահ քահ մըն է փրցուցին ,
Ըսին. «Գլխա՛րկ պատուական ,
Ո՞ր կը տանիս այդ տըղան»

Ուրիշին ունեցածով թէ որ պարծենաս,
Ճաղրելի կ'ըրաս :

74. ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒ ԶԱՅՆԸ (*)

Կենդանիները կը հանեն այլ եւ այլ ձայներ
որոնք տարբեր անուններ ունին: Այսպէս՝ շունչը
կը հաչէ, քածը կը կաղկանձէ, ոչխարը կը մայէ,
այծը կը պապաջէ, կովը կը բառաչէ, եղը կը փչէ,
ձին կը վրնջէ, էշը կը զուայ, գայլը կ'ոռնայ, արջը
կը մումուայ, փիղը կը գոչէ, խոզը կը կանչէ, ա-
ռիւծը կը մանչէ, կատուն կը մլաւէ, վագրը կը
խունչէ, հաւը կը կարկաչէ, գորտը կը կունչէ, ա-
բազիլը կը կափկափէ, աղաւնին կը մնչէ, օձը կը
տուլէ, կոկորդիլոսը կ'աշխարէ, թուրթակը կը խօսի,
այտայտը կը գեղգեղէ, սոխակը կը գայլայլէ, ճընճ-
ղուկը կը ճռռողէ, ճանճը՝ մեղուն եւ եղնակը կը

(*) Տես ՎՐԱՅՈՒՑԻՉ ԴԱՍԸՆԹԱՅՔ, էջ ԻԸ, Հրահ.
Ա. եւ էջ ԼԳ. Հրահ. Ա.

բզզան: Մա՛րդ միայն իր միտքը կը յայանէ խօս-
քով. ա՛ն միայն գիտէ իմաստ մը տալ իր հանած
ձայներուն:

Փառք սակ մասունճոյ՝ այն ամէն բարիներուն
հաւար զորս պարգեւած է մեզի:

Ամէն մարդու հաւար բնութիւնը անծայ-
րածիր աշխարհ մ'է որ մտածութիւնը
միշտ ուսանելի կը գտնէ:

75. ՕՐՕՐ ՄԱՆՆԻԿԻՆ

(ՄԱՅՐԸ ԿԵՐԳԵ)

Քունն է եկեր իմ Մաննիկիս
Առնեմ օրրեմ մէջ իմ գրկիս,
Պատմեմ վէպեր աղաւնեկիս,
Մինչեւ տանի քունն իմ զաւկիս:

Լոյսն է ծագեր, առննն է ուշ,
Ա՛լ ծանրացեր աչքն իր մեղուշ,
Երգեր ըսեմ անուշ անուշ,
Թող քընանայ հոգիս մուշ մուշ:

Հանգչի գլխիկն իր ոսկեհեր,
Սիրտիս վրայ ուր կայ իր սէր,
Շոյեմ սամոյր քնքոյշ մազեր,
Թող ոսկեղէն գան երազներ:

Օրօր օրօր, Մաննիկս աղուոր ,
 Դուն մեր պըսալին ես փառաւոր ,
 Օրօր օրօր, սրտի՛ս հատոր ,
 Հայր երկնաւոր տայ .քեզ շատ օր :

Ննջէ ծաղիկն ի ծըզօտին ,
 Ննջեն փոքրիկ գառներն հօտին ,
 Գլուխը թեւին տակ՝ մէջ բոյնին
 Ննջէ հեզիկ ե՛ւ աղաւնին :

Նիրհէ՛, դուն ալ իմըս թռչուն ,
 Համբոյրիս տակ տանի քու քուն
 Հանգչիս խաղաղ մինչեւ առտուն
 Սոխակին հետ արթըննաս դուն :

Ի՛նչ բաղդաւորութիւն է մանուկին համար
 վայելել Վօրք խնամակները եւ զարգանալ
 անոր հոգածոս եւ գորովայից հսկո-
 դութեան սակ :

76. ՅԱԿՈՒԲ ԵՒ ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Յակոբ գէշ կերպով կը վարուի կատարինէ
 անուն սպասուհիին հետ. շարունակ անոր հետ
 կ'իյնայ և կը փախազի որ իր ծնողքը յանդիմանեն
 կատարինէն :

Օր մը, Յակոբ սենեակին մէջ առանձնացած
 է՝ իր դասերը պատրաստելու համար. բայց, փո-
 խանակ աշխատելու, պատուհանին առջեւ կը նստի,
 և կը նշմարէ որ կատարինէ կը խօսակցի Մարիամ
 անուն դրացի աղջկան մը հետ :

Կը սկսի պոռալ. «Դարձեալ կը շատախօսե՞ս,
 կատարինէ, ի՞նչ կը պատմես Մարիամին :

— Քեզի համար կ'ըսէի թէ ծոյլին մէկն ես,
 այնպէս որ՝ փոխանակ դրասեղանիդ առջեւ նստիմ
 աշխատելու, պատուհանին առջեւ նստած՝ պարապ
 ժամանակ կ'անցընես :

Դրացուհին կը ծիծաղէր. բայց Յակոբ չէր
 ծիծաղիր :

Ուրիշները ծաղրելը փոքրագութիւն է :

77. ՀԱՐՍՆՅՈՒ ԿՈՅՍ

Հարսնիքի օրն այլ եւս հասաւ ,
 Մըկօ աղբար հարսնառ եկաւ ,
 Որմէ խնդրեց կոյս հարսընցուն .
 — «Պարո՛նտատցուս, զիս քուկին տուն
 Դեռ չի տարած, ա՛հ, տա՛ր հետ քեզ
 Երուսաղէմ, որ ըլլամ ես՝
 Համի հարսնուկ :

Յետոյ վիրապ, էջմիածին՝
Որ ըլլամ ես փառօք կրկին
Հանում հարսնուկ :

Յետոյ վանքը՝ սուրբ կարապետ՝
Որ ըլլամ քեզ երախտագէտ
Տիկին հարսնուկ :

Ու ետքն ալ Մուշ, անկից ալ Սիս՝
Որ ըլլամ ես փառքը փեսիս,
Խարուն հարսնուկ :»

Խօսքը կտրեց պարոնտատցուն .
— «Ելեր եմ ես, Աղջիկս, իմ տուն
Տանիլ ըզքեզ գուն ելեր ես
Ձիս հանելու իմ տընակէս :
Կեցի՛ր բարով, շէ՛ն կեցիր, շէ՛ն,
Ինձ հարս պէտք է, հա՛րս տընաշէն,
Ո՛չ թէ աղջիկ
Շատաշըջիկ »

Ձեր արեւո՛ւն, ո՛հ, ես մեռնիմ,
Ձեր ոտներո՛ւն ես կը փարիմ,
Ո՛վ իմ ազնիւ կոյս աղջիկներ,
Տիտիկ ըրէք դուք ձեր տեղեր .
Սրտով հոգւով նայեցէք դուք,
Ըլլալ հաճի, հանում հարսնուկ :

Պէտք է ջերմ սիրով կապուիլ ընտանեկան
կնարիկն :

78. ՀՈՄԱՆԻՇ ԲԱՌԵՐ

Կան բառեր որ իրարու մօտ նշանակութիւն
կու տան, ինչպէս, բանւոր - դործաւոր, աւագ -
մեծ, որմ - պատ, մատեան - գիրք, վաճառել -
ծախել, ննջել - նիրհել և քնանար, երերցնել - շար-
ժել, պոչ - ագի - տտուն և գէս, կողմ - կոյս և
գի, իղձ - փափաք և տենչ, ընծայ - նուէր և
պարգեւ, ուրախութիւն - բերկրանք - ցնծութիւն
և խնդութիւն, ձեւ - եղանակ - ոճ և կերպ, ա-
կումբ - ժողով - կաճառ և գումարում, երանգ -
գոյն և թոյր, հովանի - շուք և ստուեր, շիթ - կա-
թիլ և կայլակ, տապան - գերեզման և շիրիմ, ճի-
րան - մագիլ և ճանկ, որկոր - կոկորդ, ոտնաման -
կօշիկ և ոտից, ծուղակ - թակարդ, աւել - թա-
րախ, վախճան - վերջ, տուժել - վնասել, ասր-
բուրդ, ազգ - ծանուցում, ամբոխ - բազմութիւն,
և այլն : (Հոնանիշներու վրայ ձոխ հրահանգներ
կան Երրորդ Վարժութիւն Մանկանցի ձեջ):

79. ՀՈՎԻԻԻՆ ԵՐԳԸ

Ես բարձր լեռան սուրբ սարի վըրայ
Նստած՝ կ'արածեմ, Տէ՛ր իմ հօտերը,
Գիշեր ու ցորեկ քու տեսքիդ կարօտ
Խաղաղ կը սպասեն իմ ոչխար, իմ հօտ :

Արդեօք կը լինի՞ որ ըզֆեզ մի օր
 Տեսնեմ ու սիրեմ որպէս գըլթոտ հօր :
 Արդեօք կը լինի՞ որ մի օր դուն դասս ,
 Իմ վրանիս մէջ բարի հիւր դառնաս :

Ո՛վ Տէր , իմ վրանս երբոր դուն հիւր դասս ,
 Եւ բարի ողջոյն սիրով ինծի տասս ,
 Ոտքերդ կը լուամ ջրով՝ պաղ , յստակ ,
 Քեզ հանգիստ կու տամ իմ վրանիս տակ :

Ինչպէս Աբրահամ ծերունի հայրիկ ,
 կը հիւրընկալեմ քեզ , Տէ՛ր իմ քաղցրիկ ,
 Քեզ համար կը զոհեմ գառըն անարատ
 կը խնկեմ բուրում աշխարհ արարած :

կաթ , սեր , կարագով կը կազմեմ սեղան
 Եւ ծաղիկներով կը զարդարեմ զայն ,
 Քեզ կը խմցընեմ մեղրի օշարակ ,
 Կ'ածեմ իմ սրինգով երգ քաղցրանըւադ :

Թարմ շուշաններով՝ կարմիր , ըսպիտակ՝
 Քու գլխուդ համար կը հիւսեմ պըսակ .
 Ասրով իմ գործած փափուկ պատմուճան
 Տէ՛ր , քե՛զ կ'ընծայեմ իմ սէրիս նշան :

Ինձմէ կը հեռանաս , Տէ՛ր , դուն գոհ սրտիւ
 եւ՝ «Մնաս բարո՛վ , կ'ըսես» , հե՛ղ հովիւ :
 Քեզ կ'առաջնորդեմ մինչ լեռան կատար
 Եւ համբուրելով կը դնեմ ճանապարհ :

Ա՛յց ըրէ մի օր այս սուրբ մարդաստան ,
 Ա՛յցելէ՛ ինծի , Տէ՛ր իմ պատուական ,
 Զի , առաջուընէ դու հովիւներին
 էիր պահապան եւ պաշտպան վերին :

Միթէ ես՝ խեղճուկ հովիւքս՝ նոյնպէս ,
 Զունի՞մ այնքան շնորհ որպէս ֆոյդ Մովսէս :
 Միթէ Աբրահամ , իսահակ և Յակոբ
 Միա՞յն սիրելի եղան քեզի մօտ :

Բարի հովիւք իր անձը կը նուիրէ իր
 ոյխարներուն :

ՅՕ. Մ Ի Ա Մ Ի Տ Ո Ր Ս Ո Ր Դ Ը

Միամիտ քաղաքացի մը , որ իր ունելիէն զատ
 ուրիշ զէնք չէր գործածած , որսորդութիւնը ընել
 ուզեց :

Ամէն անգամ որ որսի կ'երթար , ձեռնու-
 նայն կը գառնար : Որ մը շատ յոգնած կը վերա-
 դառնար , երբ ճամբան կը հանդիպի տղու մը որ
 ողջ ճագար մը կը տանէր :— Լա՛ւ , ըսաւ ինքն իրեն ,
 այս անգամ որս պիտի ունենամ :

Ուստի ճագարը կը դնէ , չուան մը կ'առնէ , մէկ
 ծայրն անոր ոտքին կը կապէ և միւս ծայրն ալ
 ծառի մը ոտին : Յետոյ քանի մը քայլ ետ ետ կ'եր-
 թայ , նշան կ'առնէ և հրացանը կ'արձակէ . գնտակը
 չուանը կրկորէ և ճագարը կը փախչի բոլոր ուժովը :

Յ1. ՊԱՏՈՒՀԱՆԻՆ ԱՌՁԵՒ ՀԻՒՐ ՄԸ

Իր կրտուցը պատուհանին

Ձարնեբլով նա կ'ըսէ «Պի'կ, պի'կ,

Գիտէ՞ք» որքան ցուրտ է քամին,

Ո՞հ, չէ՞ք բանար ինձ մէկ պահիկ:

Ձիւնը ծածկեց դաշտ, ձոր ու լեռ,

Ո՛չ կեր մընաց, ո՛չ ալ բունիկ:

Սնօթի եմ ու կիսամեռ,

Բացէ՛ք, խնդրեմ, բարի՛ մարդիկ »

Ձայն ներս առին բարի տըղաք,

Անոր տըլին բոյն մը և կեր.

Այս ամէնուն ալ փոխանակ

Թռչունն երգեց ուրախ երգեր:

Բայց երբ ծագեց գարնան արեւ

Սն ա՛խ քաջեց դրսի կեանքին.

Դուռը բացին — վերջին բարեւ—

Բաց օդի մէջ թըռաւ կրկին:

Յ2. Կ Ա Ր Կ Ա Ն Դ Ա Կ Ը

«Կարկանդակէս դուն ալ կ'ուզե՛ս» ըսաւ փոքրիկ Լուսիա իր մեծ քրոջը՝ Մարիամին:

—Ո՛չ, չնորհակալ եմ սիրունիկս, ո՛րչափ ազնիւ ես»:

Լուսիա՝ այս յարգական խօսքը լսելով և այսչափ դիւրագնի «ազնիւ» կոչուելով՝ շատ դուհ եղաւ:

Միեւնոյն նուէրն ըրաւ նաև իր պզտիկ քրոջ՝ Մաննիկին:

—Դուն ալ կ'ուզե՛ս . . . :

—«Հարկա՛ւ կ'ուզեմ» պատասխանեց Մաննիկ:

Լուսիա քիչ մը զարմացաւ. կը կարծէր թէ Մաննիկն ալ իր մեծ քրոջը պէս պիտի ընէր եւ չպիտի ընդունէր: Այլ սակայն իր կարկանդակէն մաս մը տուաւ անոր քիչ մը դժկամակութեամբ:

Մինչդեռ Մաննիկ կ'ուտէր իրեն տրուած կարկանդակի կտորը, Լուսիա կ'ըսէր ինքն իրեն. «Մաննիկը ազնիւ չէ, իմ կարկանդակս կ'ուտէ»:

Ի՞նչ տեսակ առատաձեռնութիւն է Լուսիայինը:

Բաւ մը նուիրողը՝ պէտք է սրտանց նուիրէ եւ գոհ ըլլայ՝ երէ ընդունուի իր նուերը:

Յ3. Ա Ռ Ո Ւ Ա Կ Ը

ԳՐԻԳՐԸ ԳՐԻԳՐԸ սահելով՝

Առուակը հեղիկ,

Դալարաւէտ ափն ի վար

Մըզէ իր ալիք:

Ծաղկին, խոտին համբոյրներ

Կու տայ հըրայքոտ

Անուշ գեղգեղ կը լըսուի

Իր ափերուն մօտ :

Գրագրւ գրագրւ կը սուրայ
Զուրը պաղպղուն
Եղերքներուն խոտին վրայ
Տղաքը կը զբօսնուն
Խիտ ոտերն են ծառերուն
Անոնց հովանի,
Եւ ձայնակից երգերուն՝
Զովաշունչ քամի:

Զունին անոնք ո՛չ նախանձ
Ո՛չ հոգը կեանքին
Վայրկեանները ոսկեցօծ
Զըւարթ կը սահին:
Զինձ վրտակին ալիքներ
Սնոնց կեանքին հետ
Արագ արագ կը փախչին
Ու չեն դառնար ետ:

Զըւարթ ու խօ՛ղ քրքրելիներ
Տղոց են բաժին:
Եւ մըրմունջներ հեղասահ՝
Երգն են առուակին,
Մին կը վաղէ դէպ ի ծով
Անե՛զր, անսահման,
Օր մ'ալ տի գայ որ դադրին
Երգերը մանկան:

ՍՄՐԱՏ ԴԱՆԹԵԱՆ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0264767

8219

ԴԱԻԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

Հ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Կ ՈՒ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր Ը

Դանկան

Գրքի համար	Տիտղոս	Տիտղոս	Գրքի համար
1. Ա. Վարժապետի Ամենական	10րդ	Տիտղոս	1
2. Բ. " " "	4րդ	"	5
3. Գ. " " "	"	"	5
4. Տարական Գերականություն	2րդ	"	2
5. Լուսուցիչ Գաղթնքացի	3րդ	"	3
6. Նոր Փռուց, առաքառ. Համախոնոյ	"	"	3
7. Փնջակ, պատկերազարդ	5րդ	"	1
8. Երկրորդ Փռուց	3րդ	"	6
9. Գործն. Ընթացի Շարադարություն	3րդ	"	3
10. Բանալի Շարադարություն	2րդ	"	4
11. Ընտելարան Հայ լեզուի	4րդ	"	2
12. Սկզբունք Համախոնոյ Ի Շարադարություն	3րդ	"	3
13. ALPHABET FRANÇAIS, Տիպիկ Սարկիկի	2րդ	"	2
14. Տար. Ընթացի Գրոսի, Վ. Բենյ. Աղաւնեանի	3րդ	"	2
15. Պատկերազարդ Այրբենարան [նոր սնով]	3րդ	"	20
160 հասք 25 դր.			
16. Յայտադիր Գարբան Գործակալություն	5րդ	"	2
17. Ծաղկաբաղ Համախոնոյ, միջին օրջան	3րդ	"	4
18. Գաղթնքազարդություն, գործ E. E. Whiteի	"	"	5
19. Առաժառակաւոր Հ. Ամենական	"	"	5
20. Համախոնոյ Կրօնագիտություն Ա. Հարկեանի	3րդ	"	3
21. Արթուր ձայնը, Վերաւորներ	"	"	5
22. Նուր Հայ մանուկներուն, Ս. Գարբանի	"	"	1.20
23. Գաղթնքազարդություն Աղջիկներու, Յուսիկ Վրդ.	"	"	3
24. Հնգի, գիտություններու միայ դասեր, Գ. Անդրեանեան	"	"	3
25. Գաղթնքազարդություն Պատմիկներու, Յուսիկ Վրդ.	"	"	3
26. ԱԻԲԱԿՆ Լրագիր, տարական	"	"	100
27. Առաքառազարդություն Օսմ. Ապոստոլական, Գ. Խ.	"	"	2
28. Գերբուրդներ, Յակոբեան	"	"	5
29. Տղայ Կրօնագիտություն, Մ. Վրդ. Աղաւնեանի	"	"	5
30. Օրոտար. մեղանկան դրոշման	"	"	5
31. Առաջնորդ " 2րդ. լեզուի, Ս. Վարժապետեան	"	"	5
32. Եվանգելիկ, Լեզուակ, Ս. Լ. [Երբօք "Քիւրակ(ի)"]	"	"	5
33. Օսմ. Տողայապետություն, Ս. Արսիկեան	"	"	5
34. ՆՈՐ ԳՊԵՆ, 10 պրակը (փոքրալի ծախսով)	"	"	35
35. Երջօրեական "Նոր Գաղթնքի	"	"	5
36. Լիակատար Գաղթնքակ	"	"	10
37. Ծաղկաբաղ Բիւս. Վարժապետություն, Ա. Մանուկեան	"	"	1
38. Հանդիսարան Բարոյագիտություն	"	"	4
39. Արթի լրագիր, Օ. Թեղեան և Տովիկ	"	"	1
40. Աղջկոյն Գ. Վարժապետեան, պատմաւորներու համար	"	"	5
41. Բարոյագիտություն Համախոնոյ (մամարազարդան սնով)	"	"	3
42. Nouvelle Méthode, II. Livre, par Mmo. Satinik	"	"	5
43. Պատկերազարդ Ս. Պատարազի, Գրոս. Բիւս.	"	"	5

Հարցի՝ ՍՐԱՍՏ ԳՈՐԾՈՒՄԸ

Երասանիկան խան. Սիրիսի Կ. Պոլիս